

Ny. Leszkov - Kiss Csaba

Kisvárosi Lady Macbeth

tragikus történet egy részben

**Nyikolaj Leszkov kisregénye nyomán
(fordította : Gyöngyi László)**

SZEREPLŐK

KATYERINA Lvovna
SZERGEJ Filippics, béres
ZINOVIJ Boriszics, Katyerina férje
MATVEJ atya
BÍRÓ
MOSZVAI Fegyőr
BORISZ Izmajlovics, Katyerina apósa
ELÖLJÁRÓ
ÖREG Fegyőr
AKSZINYA Tyimofejevna, cseléd
FIONA Belov fegyencnő
TRIFON, béres
IVAN Akimovics, fegyenc
FEGYA, Zinovij unokaöccse, árva
SZONYETKA Bunyin, fegyencnő

JELENETEK

1. jelenet - Disznóölés
2. jelenet - Meddőség és ima
3. jelenet - Szeretkezés
4. jelenet - Nevetés
5. jelenet - A mérleg
6. jelenet - Az első éjszaka
7. jelenet - Lebukás és korbács
8. jelenet - Könyörgés Szergejért
9. jelenet - A gombás kása
10. jelenet - Az almafa
11. jelenet - Zinovij megölése
12. jelenet - Gyanakvás
13. jelenet - A végrendelet
14. jelenet - Fegya megölése
15. jelenet - A törvényszék
16. jelenet - A kőfejtésnél
17. jelenet - Új rabok
18. jelenet - A találkozás
19. jelenet - A ki-nem-békülés
20. jelenet - Ivan Akimovics története
21. jelenet - A harisnya
22. jelenet - A bosszú

1. jelenet - Disznóölés

Jóllakott rőfögés. Izmajlovék disznóöléshez készülnek. Szergej, a fiatal béres fogja levágni - úgy irányítja a munkálatokat, mint egy sebész - üstöt, fenőkövet, szalmát, kötelet, forró vizet, fűszereket kér. Énekel, parancsolgat, veri a ritmust az üstön. Lázasan tesz-vesz mindenki, Akszinya a pincétől a padlásig rohangál, Trifon a kocsis szalad a kezébe adott tárgyakkal. A disznó békésen rőfög.

A kinti sürgés-forgás ellentéte a hálószoba. Csend, álló levegő. Katyerina az ágyban fekszik. Időnként benéz hozzá a férje, Zinovij Boriszics, nyájasan, vággyal, s az apósa, Borisz Izmajlov - mogorván, szemrehányóan.

Fegya, az árva kiskamasz unokaöcs a foltnyi hóhullásban vadul játszik, egy kis szekérrel robog le a lejtőn, majd vissza és újra. Trifon, a kocsis is bekapcsolódik a játékba, egyre vadabb csúszkálás, szembekötődsdi.

FEGYA: Helyet az árvának! Félre az árva útjából! Triska, húzd a kocsit! Húzd az árvát, Trifon!

ZINOVIJ: Nem szégyelled magad, Fegya! Nem illik azt kiabálni, hogy árva vagy!

BORISZ: Mit keresel itt, Triska?! *(megpofozza)* Verés nélkül már nem is tudsz meglenni, mi?

SZERGEJ: Hozza már valaki a kötelet! Akszinya! Tálat a vérnek! Fenőkövet, s egy tiszta rongyot!

BORISZ: Hé, Trifon! Akszinya? Alusztok!?

Trifon elrohan, Borisz Akszinyát keresi. Fegya és Zinovij együtt marad.

FEGYA: Akkor húzzál te, Zinovij bátyám!

ZINOVIJ: Többé ne mondd azt, hogy árva vagy! Még azt hiszik, hogy nem tartunk jól...

FEGYA: Jó, jó... Húzz egy kicsit!

BORISZ: Elég a játékból, Fegya! Egy kereskedőgyerek nem lehet ilyen léha. *(Fegya köhög)* Egy nap a tiéd lesz itt minden, hát úgy viselkedj

Fegya köhög, görnyesztő tüdőbeteg roham. Borisz beviszi a gyereket Katyerinához.

BORISZ: Katyerina Lvovna! Miért nem vigyázol egy kicsit a gyerekre, a végén megint megbetegszik, aztán kínlódhatunk vele. Legalább ennyi hasznodat vegyük! *(el)*

FEGYA: Odajöhetek magához, néném...

KATYERINA: Előbb végy fel valamit! Kérd meg Akszinyát...

Akszinya harisnyát húz a gyerekre, megdörzsöli a lábát.

AKSZINYA: De forró vagy, Fegyuska?

SZERGEJ: Akszinya, hozd már vizet! Így éjfélig sem végzünk! *(viszi az üstöt)* És bazsalikomot a kolbászba!

AKSZINYA: Ráér az, Szerjozsa! Hiszen még él! Meg akarod etetni vele!

SZERGEJ: Minden legyen kéznél! Ne vitatkozz, hozd már!

ZINOVIJ: *(apjának)* Ügyes fiú ez a Szergej. Van benne akarás, nem? Hogy ugráltatja a társaságot... Hozd ezt, hozd azt! Serényen, Szergej!

SZERGEJ: Zinovij Boriszics, nem akarja megvakarni a hátát? Legyen néhány jó perce, mielőtt elvérzik...

ZINOVIJ: Dehogynem! Menj, igyál egy kortyot, Szergej! Ott van a szobában. Menj be nyugodtan.

AKSZINYA: Gyere Trifon, tartsd a létrát!

SZERGEJ: A szalma miért nincs itt?!

BORISZ: Menj, vidd a szalmát... Én tartom a létrát.

Borisz felmászik Akszinya után, megszorongatja. Trifon nézi őket, nagyokat nyel, zavartan álldogál. Neki is tetszik a szakácsnő.

AKSZINYA: Most hova a fészkes fenébe nyomul?

BORISZ: Bazsalikomot szedni...

AKSZINYA: Mindketten leesünk... Eresszen el! Menjen már le innen!

BORISZ: No, ne kiabálj velem! Csak megszorongatlak.... Nekem is jó, neked is, akkor minek sápitezol? *(Trifonnak)* Te meg mit bámulsz? Nincs dolgod!?

Közben Szergej odamegy az ajtóhoz, beles. Károg egyet a nőnek, vad, sötét torokhangon. Katyerina megijed, majd elneveti magát. Fegya lopva nézi őket. Borisz is észrevette a szobába lépő Szergejt. Utána oson. Hallgatózik.

SZERGEJ: Azt hitte, egy holló, mi? Csak egy kortyra jöttem. *(felhajtja)* Nem kér?

KATYERINA: Köszönöm, nem. Végeztek már?

SZERGEJ: Nem, nincs elég segítség. Maga nem segítene? Foghatná a tálat...

KATYERINA: Nem bírom nézni a vért.

BORISZ: *(belép)* Egyszerű parasztlány vagy, mit nem bírsz nézni a véren!? Talán nálatok a disznó a saját torkát vágta el?

SZERGEJ: Az remek disznó lehetett, Borisz Izmajlovics! Ezzel a döggel jól meg fogunk izzadni... No, köszönöm az italt. *(kijön)* Hé! Akszinya, tálat a vérnek! Gyerünk már! Így soha nem végzünk!

KATYERINA: Miért néz így?

BORISZ: Nincs benned élet, lányom! Nagyon fejedbe szállt a jólét!

KATYERINA: Dehogy szállt, Borisz Izmajlovics! Szívesen kimozdulnék innen. Segíthetnék Akszinyának, hurkát tölteni... *(magára kapja ruháit, indulna kifelé)*

BORISZ: No, no! Nem azért mondtam. Tőlem heverhetsz amennyit akarsz. Csak gyereket szülj, más dolgod nincsen... *(Belép Zinovij)*

ZINOVIJ: Miért nem hagyja békén, apám!?

KATYERINA: Zinovij Boriszics, engedd, hogy segítsék Akszinyának, itt megöl az unalom. A hurkatöltésnél hasznomat vennék, lány koromban mindig én csináltam.

ZINOVIJ: Nem vagy te cseléd, Kátya, hogy hurkát tölts! Azt akarom, hogy szép maradj, hogy mindig gyönyörűség legyen megölelni téged... *(leveszi a nő felsőruháit, szelíden, erőszakkal)*

KATYERINA: De hát egész nap csak fekszem itt.... Unatkozom, Zinovij!

ZINOVIJ: Játssz Fegyával, nagyon egyedül van szegény! Hé, Fegya, gyere, Katyerina nénéd olvas neked valamit!

FEGYA: Igazán! *(rajongva bebújik Katyerina mellé az ágyba, hozzásimul)*

ZINOVIJ: Nagyon kérem, hagyja békén Kátyát, apám! *(kimegy)*

BORISZ: Hát bántottalak én?! Tőlem délig alhatsz, estig nyújtózkodhatsz. Csak szülj már egy gyereket a fiamnak! Leányt, fiút, mindegy! Csak szüldd végre meg!

KATYERINA: De hiszen szülnék én, Borisz Izmajlovics, hogyan szülnék! Ne keserítsen! Tehetek én erről?

BORISZ: Miért mentél férjhez? Miért láncoltál magadhoz egy férfit, te meddő!
Felhangzik a disznóvágás nyitánya - az állat kétségbeesett visítása. Borisz kisiet a szobából.

FEGYA: Mi az, hogy meddő, néném?

KATYERINA: Nem vagyok a nénéd! *(A disznóölés csúcsa - a ledöfés.)* Megszúrták.
A disznó végvonaglása - Katyerina látomása. Időmúlás.

2. jelenet - Meddőség és ima

A disznóölés után házi istentisztelet Szűz Mária ikonjánál. Katyerina a kép előtt térdel. Borisz és Zinovij jönnek. Fegya felkapaszkodik a gerendára, mint egy aludni készülő madár.

BORISZ: Derék disznó volt, két év alatt négyszer ellett, tizet, tizenkettőt, s aztán kétszer tizennégyet. A mennyi pénzt fialt! Meglesz az erdő Zinovij, ha addig élek is. *(meggyújtja a gyertyát az ikon előtt)* Katyerina Lvovna, Zinovij fiam! Egy ilyen áldott nap végén kérjük együtt az urat, hárítsa el rólatok az átkot. Mert ez a meddőség nem egyéb, mint rontás, átok!

ZINOVIJ: Add, Uram, hogy hű szolgálólányod, Katyerina Lvovna méhe megtermékenyüljön!

BORISZ: Kérleld te is! Könyörögiél tiszta szívből, Katyerina Lvovna! Térdeljetek le, kérjétek együtt!

KATYERINA: Szűzanya, adj nekem s Zinovij Boriszicsnak gyereket! Mária, add, hogy megfoganjak!

FEGYA: Add Istenem, hogy hulljon a hó!

BORISZ: Fegya! Ide hozzám! Énekeljünk!

Borisz vezeti a szólamot. („Tisztasággal ékes Szűzanya”)

Úgy énekel a kis Jézusról, mintha az a saját vágyva várt utóda lenne.

Közben kint az udvarban.

TRIFON: Egész nap nyúzzák az embert, este meg imádkoznak! Mintha ezzel letudnák a bűnt.

AKSZINYA: Ne morogj, Triska. Menj, feküdj le!

TRIFON: Ma este jöhetek hozzád?

AKSZINYA: Előbb mutasd meg, hogy miféle ember vagy...

TRIFON: De hogy mutassam meg, ha mindig elkergetsz?

AKSZINYA: Szó nélkül túrted, hogy az a vén kecske fogdosson!

TRIFON: Dehát... Mit tehettem volna? Na, Akszinyuska!

AKSZINYA: Úgy látszik, csak estefele jön rád a szeretet, mert ahogy lemegy a nap máris itt lebzsz körülöttem! No, menj, engedd el a kutyát!

Az ének véget ér.

FEGYA: Mi az a meddőség, nagytata?

BORISZ: Ezt te még nem érted.

ZINOVIJ: Miért ne értené! Az, Fegya, amikor az embernek nincs gyereke... Nem születik.

FEGYA: Na látja, nagytata, hogy értem! Hogyne érteném. Akszinya három hónapja szült, láttam.

BORISZ: Láttad? Átkozott kölyke!

Fegya hallucinációja - A szülés.

KATYERINA: Kitől?

FEGYA: Magától... Teljesen magától... Nem volt ott senki...

BORISZ: Feküdjetek le! Jó éjszakát!

Szergej érkezik kintről. Egy pillanatra összenéznek Katyerinával.

Zinovij és Katyerina némán a lefekvéshez készülődnek a hálósobában.

Szergej a zsákok között csinált helyet magának. Akszinya odaoson hozzá.

AKSZINYA: Ne aludj itt kint, Szerjozsa, még megront valaki. Gyere, csináltam neked jó fekhelyet, a szoknyámból.

SZERGEJ: Nem akarok én senki szoknyáján aludni. Jó nekem itt kint, az ég alatt... Van hely... *(énekel)*

AKSZINYA: Ezt neked csináltam...

Himzett derékövet vesz elő. Szergej mosolyogva tűri, hogy Akszinya átölelje a derekát, és megkösse az övet. Közben a szobában.

KATYERINA: Vér van az arcodon

ZINOVIJ: A disznóé lehet...

A nő kijön vízért. Észreveszi a derékövvel foglalatосkodókat. Megtölti a mosdótálat vízzel. Visszamegy.

AKSZINYA: Minek énekelsz folyton, Szerjozsa?

SZERGEJ: Micsoda kérdés... Jó kedvemben!

AKSZINYA: No, nem jössz be? Nyitva hagyom az ajtót...

SZERGEJ: Nem.

TRIFON: Hát ti itt vagytok?

AKSZINYA: Te meg mi az atyaúristent jársz folyton a nyomomban? Az anyád vagyok én, vagy mi?! Mit akarsz?

TRIFON: Éhes vagyok, Akszinya... Meg késő is van, le kéne feküdni.

AKSZINYA: Hát feküdj le! Tudod, hol az ágy! *(el)*

SZERGEJ: Nem jól van ez így, Triska! Keményen kell fogni a nőket. Nem baj, reggel megtáncoltatjuk! *(És károg egyet)*

3. jelenet - Szeretkezés

Közben a hálósobában Zinovij mosakszik. Katyerina megtörli férje mellét, majd elkezd felrázni a párnát. Szergej énekel a háttérben (Fekete éj kerül az álom, a patak partján... dallamát szerezte Sárosi László)

ZINOVIJ: Ne ilyen lágyan, édesem, összeccsomókásodik a toll, aztán mindenfélét álmodik az ember... Így, jó keményen!

Lapos, kemény párna. Ő maga püföli hosszasan, akkurátusan, erővel, majd átadja a nőnek.

ZINOVIJ: Jól van, ügyes vagy, s most a dunyhát is. Olyan szép vagy, Kátya! Komoly az arcod... Szeretlek nézni. Rázd fel alaposan, legyen könnyű az álmunk!

BORISZ: *(a szomszéd szobában)* Ej, de felráznám én is! Minél öregebb az ember, annál jobban belebújik az ördög a csontjába, a velejébe is beeszi magát. De bolond is az öregember, Szűzmáriám! Alig bír felkelni, fáj mindene, de úgy kívánja, hogy még a nyála is kicsöppen...

FEGYA: Mit kívánsz, nagytata?

BORISZ: Majd megtudod... Aludj!

Borisz imádkozni kezd, Fegya kioson mögötte, megkerüli a házat, beles a hálósoba ablakán. Katyerina áll a ágy karfájára támaszkodik, férje a paplan alatt liheg, hörög, vonaglik. A másik szobában Borisz is hallgatja.

BORISZ: Nyomd meg jól, Zinovka, nyomd meg alaposan! Óh, Szűzmária, bárcsak megfoganna! Isten szent anyja, hallgass meg!

Trifon észreveszi a leskelődő Fegyát. Kuncogva melléson.

TRIFON: Hát te mit csinálsz itt?

FEGYA: Pszt! Milyen szép a nénike! *(Nézik a kielégüléshez közeledő párt. Akszinya kijön a kuckójából)*

AKSZINYA: Szégyelld magad, Triska! Ilyesmiket mutogatsz a gyerekeknek! Menj, Fegya bogaram, feküdj le. *(Gyerek el. A szobából egyre vadabb lihegés. Trifon nézi Akszinyát)* Mit bámulsz, mi?! No, tűnj el, te szégyentelen!

Zinovijból kiszakad az öröm.

ZINOVIJ: Kátya, drága Kátya! *(lehanyatlik, csend)* Holnap megveszem az erdőt.

KATYERINA: *(riadtan)* Sokáig leszel távol?

ZINOVIJ: Két hónap, vagy három, míg meg nem találom. Gyönyörű erdőt akarok. Világosat, könnyű lombút, mint a hajad...

Erdőzúgás - Zinovij látomása. Időmúlás.

4. jelenet - Nevetés

Hajnal. Zinovij útra készen apja ágyánál. Borisz felriad.

BORISZ: Mész?

ZINOVIJ: Indulnék, apám. Ha ideadná a pénzt...

BORISZ: Sok pénz az, ne vidd mind magaddal.

ZINOVIJ: De hát kétszer járjak?

BORISZ: Válaszd ki, foglalózd le, majd én jövök s kifizetem.

ZINOVIJ: Jó, majd írok, ha megtalálom. Vigyázzon Katyerinára. *(Indulna).*

BORISZ: Ne vegyél bükköt, könnyen reped a fája, gyenge lábakon áll. Tölgyet se, kevés a fa benne. Juhart se, rothad a bele. Fenyvest végy, Zinovij! Fenyvest!

ZINOVIJ: Fenyvest?! De hát az olyan sötét.

Közben nevetés hátulról. Szergej és Trifon lefogják az alvó Akszinyát, és beledugják egy méretes kenderzsákba. Két oldalról szorongatják, gyömöszkölik a kapálózó nőt.

BORISZ: Na és! Vágunk egy szép tisztást bele, s olyan házat rittyentesz oda, hogy míg a világ, abban fog lakni minden utódunk *(A béreseknek)* Hé, csendesebben ott hátul! Szóval jól nézd meg, Zinovij, ne hamarkodd el!

ZINOVIJ: Legyen nyugodt, jó szemem van... *(Fegya köhög)* Meg kellene nézetni az orvossal, nem gondolja apám?

BORISZ: Jó, magammal viszem a városba, itthon úgyis csak tátja a száját. Na, öltözz, nagyapa szeme fénye!

ZINOVIJ: Hát akkor... Isten áldja, apám.

BORISZ: Katyerina hol van? El sem búcsúzik tőled? *(bezörget a háló ablakán, a nő összerezzen)* Hé, Katyerina Lvovna!

ZINOVIJ: Hagyja! Alszik! Elbúcsúztam tőle az este...

BORISZ: Hallottam! Ne keseredj el, fiam, nem mindig a mag a hibás... Imádkozom, hogy megfogadjon. Na, Isten áldjon! *(Zinovij el)* Öltözz, Fegya, megyünk mi is. Akszinya! Merre vagy, te álomszuszék!

Keresi az udvaron Akszinyát. Szergejék a zsákot a mérleghez cipelik. Fegya észreveszi a játékot, félig meztelenül, mosolyogva téblábol Szergej mellett. Katyerina is kiles az ablak-résen. Élvezi a két férfi „küszködését”, önkéntelenül elneveti magát.

AKSZINYA: *(a zsákból)* Trifon! Ha nem engedsz el, megnyúzlak! Hallod, Trifon!

TRIFON: De hát nem én!! Nem én találtam ki, Akszinya Tyimofejevna! Engedjék el, Szerjozsza!

BORISZ: Hé, Szergej! Nem láttad Akszinyát?

SZERGEJ: Alszik még, nem?

BORISZ: Hát minden nő álmokóros lett! Hol vagy, te átkozott!? Hé, Akszinya! Gyere add fel a bundámat!

Végül Borisz egyedül tornázza bele magát a nagy rőt bundába. Katyerina a zsáluk mögött hallgatózik: mikor megy már végre el az apósa.

FEGYA: Megyek, elbúcsúzó a nénikétől.

Benyit a hálósobába. Katyerina visszaugrik az ágyba, teszi magát, hogy alszik. Fegya a nő mellé térdel, és finoman szétteríti haját a párnán. Gyönyörű, mint a nap.

SZERGEJ: Gyere, Triska, mérjük meg! Megvan ez vagy nyolcvan kiló! Emeld meg! Egy, két... Hááá...

AKSZINYA: Tegyetek le, gazemberek! Ezért még számolunk, Trifon!

SZERGEJ No, emeld te is! Hóóóóruk! *(Elejtik, nevetnek)*

BORISZ: De jó kedvetek van!

SZERGEJ: Muszáj, Borisz Izmajlovics, olyan nehéz a zsák, hogy szomorúan meg sem tudnánk emelni...

BORISZ: Miért tömitek úgy meg? És ha kireped!?

TRIFON: Nem reped ez ki... Bírja! *(Szergej felnevet Trifon elszólásán, Borisz azt hiszi, rajta mulatnak.)*

SZERGEJ: Trifon tömi így meg, Borisz Izmajlovics. Legalább egy mázsa... Emelje meg maga is!

BORISZ: Jó súlya van, annyi szent! Mint egy adventi disznónak... Te meg mit röhögsz folyton, Trifon? No, mondd meg, mit röhögtél!

TRIFON: Szerintem, azért olyan nehéz, mert nedves... Nedves, mert... *(Szergej röhög)* Mert nem tudott kiszáradni... Szóval nedves, érti?

BORISZ: Akkor terítsétek ki a napra, hadd száradjon! No, terítsétek ki! Most mit röhögsz, te átkozott!?

TRIFON: Szergejen nevetek, isten bocsásson meg... Milyen arcot vág...

BORISZ: No, terítsd ki, Szerjozsa, egy-kettő! Ne tátsd a szád, gyerünk!

SZERGEJ: Az nem lenne jó, uram, megrághatja a patkány...

BORISZ: S a kékkő mire való? Szórjátok körbe kékkővel, attól megdöglük az átkozott patkány, s akkor nem rágja meg... Most meg mi a fészkes fenét röhögsz!?

TRIFON: Elképzeltem a döglött patkányt, amint rágja szegény...

SZERGEJ: Többet nem engedem, hogy így megtömje, Borisz Izmajlovics! Csak módjával, mondjuk félig! *(Kirobban belőlük a visszafojtott nevetés)*

BORISZ: Bolondok! No, gyere, Fegya, menjünk! Hol vagy? Fegya! *(Belép a hálószobába. A gyerek az „alvó” Katyerinát nézi)*

FEGYA: Milyen szép!

5. jelenet - A mérleg

Borisz elindul Fegyával.

SZERGEJ: Emeld meg, Trifon! Az alját fogd! A fenekét! Kapaszkodj, Akszinya! *Akszinya visít. Felakasztják a zsákot a mérlegre. Szergej lassan forгатni kezdi.*

AKSZINYA: Meghalok! Jaj, vegyetek le! Vegyetek le! Gazemberek! Gyilkosok! *Katyerina kíváncsian kinéz az ablakon. Majd lenge hálóruhájában kijön. Trifon megijed tőle, végül is a gazda felesége.*

KATYERINA: Minek örültök annyira?

SZERGEJ: Semmiség, Katyerina Lvovna, csupán megmérünk egy eleven disznót!

KATYERINA: Micsoda disznót?

SZERGEJ: Hát Akszinyát, aki suttyomban megszülte Vaszilij nevű fiát, de az istennek sem akarja elárulni, hogy kitől van. Elárulod, te disznó?

Szergej egyre gyorsabban forгатja a zsákot. Akszinya visít. Katyerina kacag.

AKSZINYA: Meghalok! Jaj, vegyetek le! Vegyetek le! Segítség! Gyilkosok!

TRIFON: Elég, Szerjozsa. Vegyük le! Még valami baja lesz...

Trifon óvatosan leemeli a zsákot, és gyöngéden leteszi a földre. Akszinya szédelegve kikászálódik belőle és nekiesik Trifonnak.

AKSZINYA: Te disznó! Tudod, mikor fogsz velem aludni!? Soha!

SZERGEJ: No, Akszinyuska! Csak nem haragszol...

AKSZINYA: Szégyelld magad, te lelketlen!

SZERGEJ: Mulattunk egy kicsit. No, ölelj meg, s ne haragudj! De Trifonnal is békülj meg...

Akszinya szabódva bár, de hagyja magát kiengesztelni, megöleli Szergejt. Aki szokás szerint károg egyet. Trifonra továbbra is dühös.

KATYERINA: Vajon én mennyit nyomhatok?

SZERGEJ: Kipróbálja? *(odatartja neki a zsákot.)*

KATYERINA: Nem! Nem! Csak így, szemre.

SZERGEJ: Hát, nem is tudom, ilyen finom súlyhoz pontosabb mérleg kell...

Szergej körbejárja, szemérmetlenül méregeti, majd hirtelen mozdulattal felkapja a nőt.

KATYERINA: Mit csinálsz!? Tegyé! Nem hallod!?

SZERGEJ: Hadd fektessem rá a mérlegre, Katyerina Lvovna!

KATYERINA: Elég! Azonnal tegyé! le!

Katyerina megpróbál kiszabadulni férfi öleléséből, majd belemarkol a férfi hajába, s addig húzza, amíg Szergej fájdalmában el nem engedi.

SZERGEJ: Ez már igen! Csodálatos!

KATYERINA: Most min csodálkozol?

SZERGEJ: Maga olyan könnyű, mint az illat! Egész nap hordoznám, Moszkváig is elvinném - erdőn át, vízen át csak vinném, vinném, és soha el nem fáradnék.

KATYERINA: Nono! Te is csak ember vagy. Egészen biztosan elfáradnál.

SZERGEJ: De nem! Egész nap a karomban tartanám, és nem fáradnék el, csak gyönyörűséget éreznék. Magának szinte semmi súlya nincs, Katyerina Lvovna.

AKSZINYA: Micsoda hízelgő!

TRIFON: Ne mérgelődj, Akszinya - hiszen a testben nem a hús nehéz...

AKSZINYA: Nem!? Hát micsoda?

TRIFON: Az erő! Minél erősebb valaki, annál többet nyom...

SZERGEJ: Lám, lám, Triska! Talán az olyan csinos, kecses szépség, mint Katyerina Lvovna, már nem is tetszik neked?

AKSZINYA: Dehogynem! Tetszik ennek minden, ami nőből van!

TRIFON: Már megbocsássonak, de nem! Szép, szép, ízléses is, gusztusos is... csak hát ízé...

KATYERINA: Ne kertelj, Triska! Neked az olyan tetszik, mint...

SZERGEJ: Mint a zsák! Egy jól megtömött zsák!

TRIFON: Zsák!? Ugyan, kérem! Nézzék meg: az ilyen tetszik nekem! Állj fel, Akszinyuska... Hát olyan ő mint egy zsák? Nem, kérem, nekem - igazat szólván - a vékonydongájú fajta nem az ízlésem - én nem lelkesedem érte... Én, mi a nép, azt szeretjük, aki erős lábakon áll, hogy ne botladozzék, hanem... hanem...

SZERGEJ: Guruljon, mint a dinnye!

AKSZINYA: Mit beszélsz össze-vissza, Trifon!

TRIFON: Nem! Nem, dehogyis! Én nem azt mondtam, hogy kövér legyen, hanem erős! Jó telt derekú, vastag karú, anyának való...

SZERGEJ: Hallod ezt, Akszinya!?

AKSZINYA: És még milyen!? Ki vele, Trifon!

TRIFON: Homloka telt és húsos, de vidámság és nyájasság sugárzik róla. S az orr, az arc közepe se legyen vékony, csontos, inkább kis húsos dombocska, mert bármit mondjanak, hogy is lehet béke és boldogság egy olyan házban, ahol száraz, büszke orra van az asszonynak... Nem igaz, Katyerina Lvovna?

AKSZINYA: Szépen kiudvaroltad magad, te gazember! Vérig sérted úrnődet, vékony dongájú, száraz orrú, én meg mint a tömött zsák! Adok én neked, anyának valót! Mondja meg, Katyerina Lvovna, egy ilyen buta embert mért enged az Isten, csak így szaladgálni a világban? Mért nem fojtja bele a malom-árokba már kisgyerek korában?

TRIFON: De Akszinyuska! Te így tetszel nekem, ahogy vagy! Én csak azt mondtam, hogy az emberben az erő nehéz... minél gyengébb valaki, annál könnyebb...

SZERGEJ: Akkor maga nagyon gyenge lehet, Katyerina Lvovna!

KATYERINA: Ez nem igaz! Lánykoromban még a meglett férfiak is féltek tőlem...

SZERGEJ: Ejha! No próbáljuk meg! Szorítsa meg a kezemet! Tiszta erőből, ahogy bírja! De hát ez semmiség! S most én!

KATYERINA: *(A nő rezzenetlen arccal túri egy darabig, majd halkán, könnyörgően)*
Ne szorítsd! Jaj, ne szorítsd úgy! A gyűrű belevágódik az ujjamba! Fáj! Fáj!

SZERGEJ: S az én hajam nem fájt, azt hiszi?

KATYERINA: Nem akartam... *(el)*

TRIFON: Akszinya, úgy elfáradtunk, csinálj nekünk egy kis kását...

AKSZINYA: Az nem fog a torkotokon akadni! No, menjetek dolgozni.

SZERGEJ: Egy hiba van a világgal, Triska, hogy mindig a máséért izzadunk... *(lemondóan károg egyet)*

A két férfi dolgozni kezd, cipelik a zsákokat. Akszinya a mozsárral ügyködik.

Ütemes mozsárhang, lihegés - Katyerina emléke, víziója. Időmúlás.

AKSZINYA: Nagy szoknyavadász ez az átkozott Szerjozska! Amelyik asszony megtetszik neki, rögtön elcsábítja és bűnbe keveri... És milyen állhatatlan a csirkefogó! De milyen állhatatlan!

KATYERINA: Jut eszembe, Akszinya: mi van a kisfiaddal? Él?

AKSZINYA: Él, persze, hogy él! A gyerek, ahol nem kell, mindig életben marad.

KATYERINA: És tulajdonképpen ki az apja? Kitől van?

AKSZINYA: Kitől? Mit tudom én! Törvénytelen gyerek... Utóvégre itt élek köztük. Törvénytelen és kész.

KATYERINA: És ő... szóval régóta nálunk van?

AKSZINYA: Kicsoda? Szergej?

KATYERINA: Az.

AKSZINYA: Talán egy éve. Azelőtt a városban szolgált, de elkergették. Azt mesélik, hogy szerelembe esett az úrnőjével... De milyen állhatatlan! *(Ezt már a szobába beleső Szergejnek mondja)*

SZERGEJ: Na elég! Mára elég! Menj, Trifon, feküdj le, én majd elengedem a kutyát. *(Trifon Akszinya után somfordál. A nő vetkőzik)*

AKSZINYA: Mit nézel?

TRIFON: Engedj magadhoz, Akszinyuska! Csak hadd feküdjek melletted. Ide az ágy szélére...

AKSZINYA: Téged levakarni sem lehet... Na, fordulj befele, és aludj!

6. jelenet - Az első éjszaka

Katyerina becsukja az ablaktáblákat. Bereteszeli az ajtót. Eloltja a lámpát. Csend. Kopogás.

SZERGEJ: Asszonyom.

KATYERINA: Ki az?

SZERGEJ: Ne tessék megijedni! Én vagyok az. Szergej.

KATYERINA: Mit akarsz, Szergej?

SZERGEJ: Kérni szeretnék valamit, Katyerina Lvovna, ha volna olyan szíves... Engedje meg, hogy egy percre bemenjek...

KATYERINA: Mit akarsz?

SZERGEJ: Azért jöttem, Katyerina Lvovna, hogy... izé... megkérjem... adjon valami könyvet kölcsön... Nagyon unatkozom.

KATYERINA: Nincs könyvem, Szergej, én magam sem olvasok.

SZERGEJ: Borzasztóan unatkozom!

KATYERINA: Ugyan miért unatkozol?

SZERGEJ: Már megbocsásson, de hogyan unatkoznék, elvégre úgy élünk itt, mint egy kolostorban...

KATYERINA: Miért nem házasodsz meg?

SZERGEJ: Kit vegyek el? Aki nekem kellene...

KATYERINA: Miért nem veszed el Akszinyát?

SZERGEJ: Akszinyát?! Mit ért az ilyen a szerelemhez? Mondja meg!

KATYERINA: Honnan tudjam?!

SZERGEJ: Bár a gazdagok sem értenek sokat hozzá. Elnézem például magát. Mindenki másnak, akiben érzés lakozik, igazi gyönyörűségére szolgál, itt pedig úgy tartják, mint egy kanárit. Nem igaz?

KATYERINA: Igen... én is unatkozom!

SZERGEJ: Már hogyné unatkoznék ilyen életmód mellett!? Hiszen ha volna valakije, mint annyi másnak... még csak nem is találkozhatna vele... minden lépését figyelik.

KATYERINA: Te félreértesz! Ugyan már! Én csak azt mondom, ha gyermekem lenne... szóval... úgy érzem, a gyerekekkel tökéletesen boldog lennék...

SZERGEJ: Bocsásson meg, asszonyom, ha kimondom, de a gyerek is csak szerelemből születik. Láttam én, hogy élnek maguk! Ismeri a nótát: „Fekete éj, kerül az álom...” (A nő emlékszik rá)

KATYERINA: Mit akarsz ezzel?

SZERGEJ: Ez az érzés rágja az én szívemet is, de olyan nagyon rágja, hogy legszívesebben kivágnám egy késsel a mellemből, és a lába elé dobánám...

KATYERINA: Mit fecsegsz itt a szívedről? Semmi közöm hozzá! No, eredj! Menj el!

SZERGEJ: Nem! Engedje meg, asszonyom... Tudom, hogy magának sem jobb itt az élete, mint nekem, de most... most, ebben a pillanatban minden a maga kezében van! Magától függ minden, Katyerina Lvovna!

KATYERINA: Mit akarsz? Miért jöttél ide? Mindjárt kiáltok?

SZERGEJ: Életem boldogsága! Miért kiáltanál?

KATYERINA: Eressz el! Eressz!

Szergej megöleli, a nő előbb hagyja magát, majd ráfonódik a férfit. Vad szeretkezés. Kocsizörgés - Katyerina hallucinációja

7. jelenet - Lebukás és korbács

Megérkezik Borisz.

BORISZ: Hé, Akszinya! Trifon! Megjöttem!

KATYERINA: Menj el! Siess, menj el!

SZERGEJ: Miért kéne elmennem?

KATYERINA: Nem hallod!? Megjött az apósom!

SZERGEJ: Na és! Zárjuk be az ajtót! Csak nem tör rád éjszaka!

KATYERINA: Ha bejön, hát bejön! Ölelj meg, szerelmem! Nem mész sehova!

BORISZ: Hé! Bújjon már elő valaki! A fületeken alusztok!

TRIFON: Maga az, Borisz Izmajlovics...

BORISZ: Tégy oda lábvizet! S valami vacsorát! Egész nap nem ettem.

TRIFON: Sajnos, mi sem!

AKSZINYA: Kása jó lesz?

BORISZ: Kása!? Szép, mondhatom! Egész nap utazom... és este kása!

TRIFON: Ha egy kis szárított gombát is teszünk bele, áldott jó íze van... És egy-kettőre kész!

BORISZ: Jó, jó, tedd oda!

KATYERINA: Be fog jönni! Mindig bejön!

SZERGEJ: Hogy remegsz!

KATYERINA: Szoríts magadhoz! Jobban! Még! Ahogy bírsz!

Akszinya odateszi a vizet. Trifon elmegy kásáért, de máris siet vissza az öreg miatt.

BORISZ: Gyere csak, Akszinya! Még miattad is szaladgáltam... Nesze, vedd fel!
(Kendőt ad neki)

AKSZINYA: Szép.

BORISZ: S a csók? Ej, csókolj meg rendesen! Ne sajnáld!

AKSZINYA: A gyereket hol hagyta?

BORISZ: Az orvos ott tartotta magánál, kivizsgálják. Pár nap az egész. Nincs valami jó színben... Beteges, mint a lányom, nyugodjék békében! Majd bemegyünk együtt, s meglátogatjuk... Hogy tetszik a kendő? Ne ficáncolj már! Hozzád ér az ember, máris tovaugrassz!

TRIFON: Fő a víz, Akszinyuska! Mind elfő a végén!

BORISZ: Akkor szórd bele a kását! Mire vársz?!

AKSZINYA: Inkább én...

BORISZ: (Trifonnak) Te pedig menj, és engedd el a kutyát! (Trifon el) Állj meg, Akszinyuska. Ej, ne játssz, no! (Próbálja elkapni az üst körül - kergetőzés)

KATYERINA: Hallod! Itt járkál az ablak alatt!

SZERGEJ: Majd lefekszik...

KATYERINA: Bejön! Biztosan bejön!

SZERGEJ: Na és? Kinéztem én már magamnak az utat.

Megmutatja a hátsó kisablaknál a falhoz támasztott létrát. Közben visszaérkezik Trifon. Nézi az Akszinyát fogdosó Boriszt.

BORISZ: Mit bámulsz, Trifon!? Hozzad a gombát! (el) Szergej hol?

AKSZINYA: Mit tudom én, nem vagyok az anyja!

BORISZ: Lányok után mászkál a faluban... Ott van, mi? Látom a szemedben. Nőhöz ment, ugye? No, Akszinyuska, ezt meg kell érteni! Egyedül meggebed az ember az unalomtól...

AKSZINYA: Ha meg nincs egyedül, akkor aztán megnézheti magát!

BORISZ: Igaz is! Kitől van a gyerek, Akszinya? Valld be, kitől van?

AKSZINYA: Mit tudom én...

BORISZ: Tőlem, ugye? Meglestelek a minap... ott csüngött a meztelen melle-
den... te meg aludtál... ej, de nagy kedvem lett volna számba venni a
másikat... Tőlem van, ugye?... Épp olyan az álla, mint az enyém...

AKSZINYA: Meg a keze sem áll meg egy pillanatra sem... *(próbálja háritani Borisz
tapenyolását)*

TRIFON: Itt a gomba, Akszinyuska...

BORISZ: Jó, tedd csak le... S menj engedd el a kutyát!

TRIFON: Egy kutyát csak egyszer lehet elengedni, Borisz Izmajlovics.

BORISZ: No, nézd az átkozottat! De felvágták a nyelved! Kész a lábvíz?

TRIFON: Már rég... Oda tettem, ahol ülni szokott.

AKSZINYA : Menj nyomkodd meg egy kicsit a gazda lábát, addig én kavarom a
kását.... Menjen vele, Borisz Izmajlovics, jó erős keze van...
(magában) Óh, hogy fordulnál fel!

*Katyerinát egyre jobban nyugtalanítja apósának közelsége. Néha egy-egy zajra megijed,
aztán mégis visszaszédül Szergej ölelésébe.*

BORISZ: A menyem jól van?

TRIFON: Alszik...

BORISZ: Állandóan alszik... *(Bekopog)* Hé! Katyerina Lvovna! Alszik?!

*A szerelmesek kiugranak az ágyból, Szergej félmeztelenül menekülne, de a nő megfogja,
átöleli, s alighogy Borisz eltávolodik, magával rántja az ágyba. Egyszerűen nem tud betelni a
férfival. Nemcsak szexuálisan, hanem boldogságilag sem.*

BORISZ: Menj Trifon, feküdj le! Akszinya, gyere ide!

TRIFON: Nincs még valamire szüksége?

BORISZ: Mondom, hogy feküdj le!

TRIFON: Jó éjszakát, Akszinya. *(el)*

Végre betelnek egymással a bentiek.

KATYERINA: Kérlek, menj el... Holnap éjjel, s minden éjjel várlak...

Szergej magára kapja az inget, s kimászik az ablakon.

AKSZINYA: Mindjárt kész a kása... Nyughasson már!

BORISZ: Valld be, hogy tőlem van! Nem árulom el senkinek! Adok pénzt is, és
hozzáadlak Szergejhez, ha akarod. No, kitől van a gyerek? Nyögd már
ki!

AKSZINYA: Ne nyaggasson! *(Szergej alatt megreccsen a létra)*

BORISZ: Pszt! Hallgass csak! Valaki járkal *(lopva kimegy, belebotlik a hallga-
tózó Trifonba)* Te hallgatózol itt, te átkozott!

TRIFON: Nem tudtam még elaludni, Borisz Izmajlovics... Nem tudtam... Kijöttem a levegőre...

BORISZ: Adok én neked levegőzést! *(Meghallja Szergej neszezését)* Hé! Ki van ott? *(Elkapja Szergejt)* Beszélj, te tolvaj! Hol voltál?

SZERGEJ: Akárhol voltam is, uram, Borisz Izmajlovics, most már nem vagyok ott...

BORISZ: A menyemmel töltötted az éjszakát?!

SZERGEJ: Azt csak én tudom, hol éjszakáztam. De hallgass meg, Borisz Izmajlovics: ami történt, megtörtént, azon már nem változtathatsz! Ne hozz szégyent a fiadra. Inkább mondd meg, milyen elégtételt kívánsz?

BORISZ: Elégtételt, te kutya?! Van képed elégtételről beszélni. Szétverlek, érted!? Megöllek! Trifon! Hozd a láncot!

SZERGEJ: Minek lármázni fel az egész házat... elkaptál, büntess meg!

BORISZ: Te nyomorult, te! Legszívesebben halálra vernélek!

SZERGEJ: Vétkeztem, legyen meg az akaratod... Tégy, amit akarsz velem!?

BORISZ: Megengeded? Legyen meg az akaratom, mi!? Trifon, a korbácsot! Megemlegeted Szerjozsa ezt az estét, de meg ám!

TRIFON: Az istenért! Mi történt, gazda!?

BORISZ: Hallgass, mert te is kaphatsz. *(Trifonnak)* Kötözd meg!

TRIFON: De hát mit csinált Szerjozsa? Mi történt, uram!

BORISZ: Lopott! Érted már, te átkozott: meglopott! No, tűnj el innen!

Borisz a létrához láncolja Szergejt. Majd nekiesik a korbáccsal s addig üti, amíg bírja.

8. jelenet - Könyörgés Szergejért

A korbács suhogása - Katyerina hallucinációja.

A nő csapzottan, hangtalan imát mormolva gyötrődik az ágyon - annyira átéli Szergej szenvedését. Már-már erotikus a képzet. Borisz befejezi a verést. Szergej teste ájultan lóg a láncon. Borisz rákattintja a lakatot, a kulcsot a nyakába akasztja.

BORISZ: Dögölj meg! *(leköpi)* Mit bámultok így!? Kész a vacsora? Egy ilyen semmirekellő miatt az egész ház megáll, és bámul!? Hozd már azt a kását, Trifon! Tölts vizet a kezemre!

Akszinya vizet hoz, Borisz mossa a kezét. Közben Katyerina kioson a házból. Megpróbálja kiszabadítani Szergejt. Kétségbeesetten rángatja, zeng a ház az erőlködésétől.

BORISZ: Hát te mit csinálsz itt?

KATYERINA: Apácskám! Bocsásd szabadon, Szergejt! Bocsásd szabadon! Esküszöm, semmi rossz nem történt közöttünk...

BORISZ: Semmi rossz nem történt? Akkor mit csináltatok egész éjszaka? Talán felráztátok a férjed párnáját?

KATYERINA: Bocsásd szabadon! Bocsásd szabadon!

BORISZ: Na idefigyelj, te kígyó! Ha megjön a férjed, akkor téged, „tisztességes asszonyt”, az egész világ szeme láttára megverünk, és elkergetünk, ezt a gazembert pedig addig tartom kikötve, amíg beledöglik.

KATYERINA: Esküszöm! Többé soha rá se nézek! Csak most az egyszer engedd el! Könyörgöm, engedd el!

BORISZ: Soha! Te szégyentelen! Még ma éjjel írok a férjednek!

Belökdösi a nőt a szobába, és rázárja az ajtót.

BORISZ: Mit állsz, Akszinya!? Tedd már ki azt az átkozott kását! Te meg, nyomkodd meg a hátam! Átkozott verés! Beleállt a fájás... *(Szergejnek)* Jól megizzasztottál, te szerencsétlen! Lennebb, a lapocka alatt... Finoman!

SZERGEJ: Víz! Víz!

AKSZINYA: Egy kis vizet igazán adhatna neki...

BORISZ: Semmit! Dögöljön meg! Minél előbb, annál jobb! *(Nézi Szergejt)*

Közben Katyerina kimászik a hátsó ablakon.

AKSZINYA: Hagyja békén, Borisz Izmajlovics! Jöjjön, kész a vacsora.

TRIFON: Akszinya, ne add oda neki az egészet - hagyj egy kanálnyit, olyan éhes vagyok, egész nap dolgoztam...

AKSZINYA: Nem kell úgy megtömni a zsákot, akkor nem éhez el meg!

SZERGEJ: Víz! Meghalok!

BORISZ: Hallgass, te gazember! Egy adag nem volt elég!? *(felemeli Szergej fejét, s a szemébe néz)* Na most károgj, te vitéz!

AKSZINYA: Szólj neki, hogy kész van... Teljesen megbolondult, mintha telihold lenne! Ó, hogy fordulna fel!

TRIFON: Jöjjön, gazda, kész a kása.

Borisz leül az üst mellé, jóízűen megkeveri a kását s falni kezd. Trifon mögötte áll, s a válla fölött nézi az apadó kását. Nagyokat nyel.

BORISZ: Nyisd ki az ablaktáblát, hadd legyen szem előtt a szégyentelen!

Trifon kinyitja az ablaktáblát, a szoba üres.

BORISZ: Megint a szeretőjénél van! No, megállj te kurva, mert eltöröm a derekadat! Hol vagy? Ráduszítom a kutyákat, te szemérmetlen! Takarodj innen! Többé ne kerülj a szemem elé, te nyomorult!

Mindenütt keresi az udvaron, Katyerina bujkál, menekül előre. Közben Trifon a magára maradt kását habzsolja. Végül Borisz odamegy Szergejhez.

BORISZ: Ide figyelj, Szergej! Neked mondom, mert ez a szuka a te ételleddel játszik. Ha még egyszer itt találom, pusztá kézzel verlek agyon! Megértetted!? Trifon! Gyere ide és vigyázz rá! Micsoda egy cafát!

Amíg Borisz Szergejt fenyegeti, Katyerina előkeresi a kékköves dobozt. Odamegy az üsthöz.

KATYERINA: No, Borisz Izmajlovics! Ha a patkányoknak jó ez a por, jó lesz neked is.

9. jelenet - A gombás kása

Borisz lendülettel habzsolja a kását. Egyszercsak megáll. Valami belemart a gyomrába. Kezdődnek a görcsök. Az üst kifordul az öléből. Összegörnyedve vízért nyöszörög, mint pár lépésnyire tőle Szergej.

BORISZ: Akszinya! Víz! Víz! Víz! adjatok! Hol vagy, te pokolra való!? Víz!

AKSZINYA: Mi történt, az istenért!

BORISZ: Meghalok, Akszinya, meghalok! Hívjatok papot Akszinya! Víz! Szétégek... Víz! adj!

Akszinya vízért rohan, közben Trifonért kiált. Borisz ágyánál megjelenik Katyerina.

BORISZ: Mit keresel itt, te szégyentelen?! Istenem! Víz!

KATYERINA: Adj ide a kulcsot!

BORISZ: Eressz el! Gyilkos! Trifon, Akszinya! Segítség! Ide hozzám! Gyilkos! Gyilkos! Ne harapj, te átkozott!! Segítség!

Katyerina ráborítja a bundát az öregre, belefojtja a kiabálást. Az egyre gyengülő Borisz nyakából sikerül letépnie a kulcsot. Közben Akszinya megtalálja Trifont.

AKSZINYA: Hívd a papot, Trifon! Gyorsan! Siess! A halálán van! Legalább a kenetet adná fel...

TRIFON: A halálán?! Mitől? Óh, Istenem! A gomba! A szárított gomba!

Trifon öklendezik, próbálja kihányni a kását.

AKSZINYA: Ne öklendezz itt, hanem rohanj! Mondom, hogy a végét járja!

TRIFON: Víz, Akszinya! Istenem, a gomba!

AKSZINYA: Mi van, Triska?

TRIFON: Én is ettem belőle!

AKSZINYA: Hányd ki! Hányd ki mind! Édes Triska, Trifonom! Tessék, igyál még! Még! Még igyál! Jobban vagy?! Mondj már valamit!

TRIFON: *(Megkönnyebbül - keresztet vet)* Köszönöm, Uram!

AKSZINYA: No, akkor siess Matvej atyáért! Azonnal jöjjön! *(Trifon el)*

Akszinya visszarohan a bunda alatt vergődő Boriszhoz, kapkod összevissza, vizet ad, ágyba fekteti, betakarja, meghánytatja, kigombolja, pálinkával itatja - mindenbe belekezd, de semmit nem fejez be. Közben Borisz megpróbálja elmesélni, mi történt.

BORISZ: Itt volt! A gyilkos! A kulcs! Megint a szeretőjénél van! Mondd meg a fiamnak... Jaj, Istenem! Meghalok! Segíts felállni! Eltöröm a derekát... Az átkozott! A szeretőjénél! Megölöm! Segíts! Istenem, nem látok! Miért nincs már itt Matvej atya! Add a Bibliát... Megdöglök, Akszinya... Istenem, mindenem ég... *(Meghal.)*

Közben Katyerina leoldozza Szergejt. Megitatja, kenegeti, ápolja.

AKSZINYA: Könyörgöm, Katyerina, zárd le te a szemét! Úgy néz, mintha én tettem volna! Hát tehetek én róla!?

KATYERINA: Meghalt?

AKSZINYA: Esküszöm az élő Istenre, Katyerina Lvovna - szárított gomba volt, tavalyi gomba! Hányszor ettünk belőle, de hányszor!

KATYERINA: Úgy látszik, ez volt megírva...

Katyerina gyertyát gyújt, indul apósa ágya felé. Akszinya zokogva imádkozik az ikonnál. Jön Trifon.

TRIFON: Mindjárt jön! Pár pillanat, és itt lesz.

AKSZINYA: Késő! Óh, én bűnös asszony! Ha tudom, dehogy adok gombát! És mennyit szórtam bele! Én átkozott!

TRIFON: Ne ostorozd magad, Akszinyuska! Néha egyetlen, kicsit-mérges gomba is elég... Öreg ember volt, nem bírta a szíve... Látod, nekem is szinte megártott, de végül mégsem ártott meg... Istennek legyen hála!

AKSZINYA: Óh, Triska! Soha meg nem bocsátom magamnak!

Halkan, észrevétlenül belép Matvej atya. Ugyanaz a színész játssza, mint Zinovijt. Katyerina a halottas ágy mellett térdel. Mikor meglátja „férje” arcát, remegni kezd, holtápadtan válaszol a kérdésekre - amelyeket akár Zinovij is feltehetne. Kettős játék - hallucinativ véggel.

MATVEJ: Mi történt, Katyerina Lvovna?

KATYERINA: Rosszul lett! Nem tudom... Egyszerűen rosszul lett!

MATVEJ: Mitől?

KATYERINA: Ki tudhatja? Gombát evett, gombát adtak neki! Gombás kását evett!

MATVEJ: Nyugodjon meg... Miért remeg!

KATYERINA: Ne nyúljon hozzám! Mit tehettem volna? Meghalt, egyszerűen meghalt!

MATVEJ: Gyónás nélkül? Szentségek nélkül!? Mint egy kutya? Hogy történt ez, Katyerina Lvovna?!

KATYERINA: Hagyjon békén! Könyörgöm! Nem is voltam itt! Eresszen el! Eresszen el!

A szobájába rohan, bezárkózik. Akszinyáék lassan, riadtan közelednek a paphoz.

AKSZINYA: Dicsértessék a Jézus Krisztus, Matvej atya! Könyörgöm, oldozzon fel! Bűnös vagyok Borisz Izmajlovics halálában! Én öltem meg! Oldozzon fel!

MATVEJ: Nincs feloldozás! Úgy álltok majd az Úrral szemben, mint önmagatokkal. Olyan az isten, mintha tükörbe néznénk - s az idők végezetéig le nem vehetjük szemünket bűnös arcunkról. Ámen.

Énekelni kezdi a zsoltárt, amit Borisz szokott a meddősségi „szertartásnál”. Az éneket Katyerina az ágyon ülve hallucinációként, éli meg - a fény lassan a nő szemére szűkül. Az ének elhal. Katyerina keze a hasára simul. Sötét.

10. jelenet - Az almafa

Trifon Borisz keresztjét szegeli. Akszinya rendezkedik - Borisz régi szobájában tesz-vesz, ágyat húz stb. Vélhetőleg most már ők laknak benne Trifonnal.

AKSZINYA: Halkabban!

Trifon nem hallja a nagy szögelésben.

AKSZINYA (rákiált) Halkabban!! Alszanak!

TRIFON: (megpróbál halkán kalapálni, alig kocogtatva a szeget) Halkan nem lehet kalapálni.

AKSZINYA: Akkor ne kalapálj! Írd fel a nevét! Szégyen, hogy egy hónapja meghalt, s még fejfája sincsen!

TRIFON: Olyan különös, Akszinya - néha elgondolom, hogy izé... szóval utóvégre... Bármilyen furcsa, de minket is Borisz Izmajlovics halála hozott össze

AKSZINYA: (riadtan) Ne beszélj bolondokat, Triska!

TRIFON: Miért mondd te nekem folyton folyvást, hogy ne beszéljek bolondokat? Gondolkozom, kigondolok valamit, s erre te: ne beszélj bolondokat, Triska!

AKSZINYA: Ne gondolkozz annyit, s akkor békében élünk.

TRIFON: Azt hiszed, én szántszándékkal gondolkozom? Nem úgy van az, Akszinya, hogy az ember csak úgy nekiáll és gondolkodik...

AKSZINYA: Hát hogy van?

TRIFON: Tudom is én... tesz-vesz, énekel, füttyörészik, nem gondol semmire - s egyszercsak, mikor a legkevésbé várná, nem is belülről, hanem úgy hátulról, megszólítja őt a gondolat...

AKSZINYA: Ne fordulj hátra, s akkor elmúlik...

Trifon elgondolkozva nézegeti a keresztet. Akszinya készül a templomba.

TRIFON: Megint van valami, Akszinya...

AKSZINYA: Ne törődj vele!

TRIFON: Én kimondom, ha a világ legbolondabb bolondjának tartasz is: Te nem furcsállod, hogy az asszonyunk összeállt Szergejjel?

AKSZINYA: Mi közöd hozzá? Az ő dolguk!

TRIFON: De mikor? Épp azon az éjszakán, mikor az öreg Borisz meghalt... Olyan ez, mintha kapóra jött volna nekik. Mekkora botrány lett volna, ha nem hal meg! Így sírba vitte a botrányt, jobb nem is lehet... Nos, erre nem mondasz semmit?

AKSZINYA: Bolond vagy, te Triska!

TRIFON: Most miért vagyok bolond!? Miért?!

AKSZINYA: Mert olyasmin töröd a fejed, amihez semmi közöd! Ahelyett, hogy örülnél, hogy senki nem firtatja: ki is szedte azt a gombát? Ki akart gombás kását enni? És ki féltékenykedett folyton az öregre? Látod, én is tudok vadakat gondolni, csak nem firtatom. Úgyhogy maradj csendben, és öltözz.

Trifon hallgat, nézi a keresztet. Katyerina ébredszik. Akszinya bemegy hozzá. A szorongó Katyerina barátkozni akar, de Akszinya - aki mélységesen elítéli a házastársi ágyban való összeborulást - inkább vádolja, kínozza a nőt, mintsem megnyugtató

AKSZINYA: Asszonyom, bemennénk a templomba Trifonnal. Ha szüksége van valamire...

KATYERINA: Szergej hol van?

AKSZINYA: Hátul az udvarban.

KATYERINA: Elaludtam. Vajon mit jelenhet ez Akszinyuska?

AKSZINYA: Micsoda?

KATYERINA: Mintha álmodtam volna... de nem, teljesen ébren voltam... valami papféle jött oda hozzám.

AKSZINYA: Papféle?

KATYERINA: Igen, egy olyan barát-papféle. Nyújtotta felém a kezét, de én elhúztam az enyémet...

AKSZINYA: Elhúztad?! Miért?

KATYERINA: Nem tudom... olyan keze volt, mint egy kislánynak... kisebb, mint az enyém.

AKSZINYA: Papot látni érkezést jelent. Valaki közeledik hozzád... jön feléd

KATYERINA: Kicsoda?

AKSZINYA: Hát én azt honnan tudjam! De rövidesen történik valami...

KATYERINA: De micsoda? Az istenért! Micsoda?!

AKSZINYA: Azt senki sem tudja előre, de hogy valami történni fog, az bizonyos...

KATYERINA: A holdat láttam álomban, meg ezt a papot...

AKSZINYA: Áh, így már minden világos! A Hold az újszülöttet jelent! Az érkezés!

Katyerina elpirul.

KATYERINA: Újszülöttet?! Hallod, Szerjozska! Hé, Szergej, Szerjozska! Gyere gyorsan! Szergej!!

Magára kapja a takarót, kiszalad a kertbe. Szergejt keresi. Akszinya és Trifon el.

SZERGEJ: *(ijedten beszalad kintről)* Mi az? Mi történt?

KATYERINA: Holdat láttam álmomban!

SZERGEJ: És?

KATYERINA: A Hold, az újszülöttet jelent!

SZERGEJ: Ugyan már!

KATYERINA: De hát érzem!

SZERGEJ: Képzelsz!

KATYERINA: Igen? És azelőtt, Zinovijjal, miért nem képzelődtem soha?

SZERGEJ: Sok minden másképp volt azelőtt. Azelőtt csak néztelek, naphosszat néztelek, és majd elepedtem utánad. Most pedig az enyém vagy.

KATYERINA: Akkor ölelj meg! Ölelj! Ölelj! Öleljöleljöleljöleljölelj!

Szergej átöleli Katyerina Lvovná-t, megforgatja a levegőben, aztán játékos vad vággyal levágja a szőnyegre, és nekiesik. Vetkőzteti, csókolgatja. A friss terhesség ingerli tán.

KATYERINA: Jaj, egészen elszédültem! Hagyjál, Szerjozsa! Gyere ülj mellém! Szóval vágyódtál utánam? *(A férfi egyre hevesebben öleli, kívánja)*

SZERGEJ: Hogyne vágyódtam volna!

KATYERINA: És mióta vágyódtál?

SZERGEJ: Kezdetől fogva... Amióta megláttalak.

KATYERINA: De mikor láttál meg?

SZERGEJ: Egy éve s két hónapja. Amikor idekerültem, még aznap megláttalak.

KATYERINA: És azóta vágyódsz? Egy éve s két hónapja?

SZERGEJ: Ühüm. *(Katyerina egyre nehezebben fékezi Szergej „rohamát”, és tetszik neki, hogy ezzel a gügye faggatózással kínozhassa a felgerjedt férfit)*

KATYERINA: És hogyan vágyódtál? Meséld el!

SZERGEJ: Mit lehet erről mesélni? Vágyódtam... és kész!

KATYERINA: De akkor miért nem éreztem én soha, Szerjozsa, a vágyakozásodat? Azt mondják, az ilyesmit megérzi az ember!

SZERGEJ: Pedig vágyódtam... igenis vágyódtam!

KATYERINA: Miért énekeltél, ha vágyódtál utánam? Erre felelj! Folyton énekeltél...

SZERGEJ: Na és! A szúnyog egész életében zümmög, de nem örömeiben teszi... *(Szergej dühösen elfordul)*

KATYERINA: Jól van, na, elhiszem. Csókolj meg! Még! Még! Miért vagy rossz-kedvű, Szerjozsa? Talán már meguntad a szerelmemet?

SZERGEJ: Ugyan... *(megcsókolja)*

KATYERINA: Hűtlen vagy, Szerjozsa! Állhatatlan!

SZERGEJ: Ezt meg honnan veszed ?

KATYERINA: Akkor miért csókolsz ilyen lanyhán? Így csak a férfiek csókolják meg a feleségüket... *(Szergej rendesen megcsókolja)* Ez nem is csók, csak éppen letörlik a port egymás szájáról... Úgy csókolj, hogy erről az almafáról lehulljanak a virágok! Így! *(lehullnak)* Ide hallgass, Szerjzka! Miért mondja mindenki rólad, hogy hűtlen vagy?

SZERGEJ: Ki beszél ilyet rólam?

KATYERINA: Az emberek... Úgy általában...

SZERGEJ: Csak azokhoz voltam hűtlen, akik nem érdemelték meg a hűséget.

KATYERINA: De miért kezdtél ki ilyenekkel? Aki nem érdemli meg, azzal minek szerelmeskedtél?!

SZERGEJ: Hagyd ezt! Nem képzeled, hogy az ilyesmi ésszel történik? Vágyódunk, minden különösebb elhatározás nélkül, a nő pedig szépen a nyakunkba varrja magát... Ezt nevezik szerelemnek!

KATYERINA: Én is a nyakadba varrtam magam?

SZERGEJ: Dehogyan... Velede egészen másképp van...

KATYERINA: Ide figyelj, Szerjzsa! Hogy a többi nővel, hogy volt, mint volt, azt nem tudom, de nem is érdekel! Azt viszont te is tudod, hogyan kezdődött a mi kettőnk szerelme, te voltál a csábító, egy évig vágyódtál utánam, megkörnyékeztél, és én engedtem neked, boldogan engedtem... De ha te, Szerjzsa, hűtlen leszel hozzám, bárki más nő kedvéért elhagysz, akkor - bocsáss meg szerelmem - élve tőlem nem szabadulsz.

SZERGEJ: Hogy mondhatasz ilyet?

KATYERINA: Ne haragudj, de annyira szeretlek.

SZERGEJ: Igen!? Akkor képzeld az én helyembe magad! *(Katyerina lesüti a szemét, elkomorul)* Eh, mindegy!

KATYERINA: Beszélj, Szerjzsa! Mondd el, mi bánt.

SZERGEJ: Nem kell itt sokat beszélni! Nemsokára szerencsésen megérkezik a férjed, én pedig mehetek megint hátra az udvarba, és a zsákok közül leshetem, milyen szépen ég a gyertya Katyerina Lvovna hálósobájában, hogyan rázza fel a puha párnákat, mikor törvényes férjével, Zinovij Borisziccsal befekszik a hitvesi ágyba!

KATYERINA: Ez nem lesz így!

SZERGEJ: Hogyhogy nem lesz így?! Mindketten tudjuk, hogy így lesz!

KATYERINA: Elég! Ne gondolkodj erre!

SZERGEJ: Nem tudlak megcsókolni, hogy ne erre gondoljak.

KATYERINA: Ne beszélj erről, szerelmem!

SZERGEJ: Ne beszélj! Ne beszélj! De ha majd a férjed a szemem láttára megfogja a kezéd, és bevezet a hálósobába, nekem azt is el kell viselnem! Szó nélkül! Hát miféle férfi vagyok én!

KATYERINA: Hallgass, boldogságom! Drága szerelmem! Hallgass!

SZERGEJ: Értsd már meg, én nem olyan vagyok, mint a többi férfi, akinek minden mindegy, fő, hogy élvezetet kapjon egy asszonytól! *(Szergej itt már tombol)* Nekem ez így nem élvezet! Megcsókollak, és keserű lesz a szám íze, rád nézek, és a férjed karját látom a meztelen válladon, érted már? Érted?!

KATYERINA: Miért beszélsz folyton ilyeneket?

SZERGEJ: De hát miről beszéljek másról, Katyerina Lvovna! Talán már mindent tud, valamelyik jóakarónk megírt neki mindent, és nekünk el kell válnunk, nem „egyszer”, „valamikor”, hanem talán már holnap, és akkor: volt Szergej, nincs Szergej?!

KATYERINA: Nem mondd ezt, Szerjozsa! Ne mondd ezt!

SZERGEJ: Nem is szeretsz te engem!

KATYERINA: De hát nem így lesz! Ez sohasem lesz így! Nem veszíthetlek el!

SZERGEJ: Ugyan már, Katyerina Lvovna, hisz minden lépésedet figyelik!

KATYERINA: Akkor sem veszíthetlek el! Boldogságom! Meglátod, hogy jó lesz!

SZERGEJ: Csak hitegetsz! Nem leszek én boldog ebben az életben soha.

KATYERINA: Elég! Ne kínozz! *(befogja a férfi száját, kétségbeesetten össze-ölelkeznek)*

Trifonék érkeznek a faluból, eléggé spiccesen, énekelve. Akszinya elszégyelli magát Katyerina és főképp Szergej előtt. Kibontakozik Trifon öleléséből.

TRIFON: Az ő templomában is jártunk, az én templomomban is - és most bemegyünk a mi templomunkba.

AKSZINYA: Gyere már, Trifon!

TRIFON: Úristen! Olyan a feneked, mint a leggyönyörűbb ikon! Látod, Szerjozska, ezt imádom én! Nézze meg, Katyerina Lvovna, mint egy ringó ikon!

AKSZINYA: Te pogány disznó! Nem szégyelled magad?!

TRIFON: Szégyellsz engem a régi előtt, mi? De nekem barátom Szerjozsa! Ugye, pajtás!

AKSZINYA: Ha nem fogod be, rád húzom a zsákot, s kuksolhatsz benne reggelig! Minek iszik, aki nem bírja?!

TRIFON: Az én szerelmem nem téával él, Katyerina Lvovna, de nem ám! Én elbúsulom magam a teától. Nem haragszik, ugye? Jó éjszakát! *(bemennek)*

KATYERINA: Aludjunk mi is.

11. jelenet - Zinovij megölése

TRIFON: Miért tolsz el magadtól Szergej előtt?

AKSZINYA: Dehogy tollak! Részeg vagy, aludj!

TRIFON: De igenis eltolsz! *(Csend)* Te, Akszinya, tőle van a gyerek?

AKSZINYA: Hát nem tőled, annyi szent - inkább a harkovi ördögtől, mint tőled. Most megkaptad a magadét, aludhatsz!

TRIFON: No! Akszinya! Tényleg haragszol!

AKSZINYA: Aludj már, Trifon!

A kutyák ugatni kezdenek, majd elcsendesednek, mintha hízelegnének valakinek. Katyerina nyitott szemmel fekszik az ágyon.

A kutyaugatás - Katyerina szorongása, hallucinációja.

Egy idő múlva megérkezik Zinovij. A nő megismeri férje lépteit, szuszogását. Kiugrik az ágyból. Beláncolja az ajtót. Zinovij megáll apja félbemaradt fejfájánál.

TRIFON: Te Akszinya! Nem hallottál semmit?

AKSZINYA: Aludj már, Trifon!

TRIFON: Nem hallottad?! Ugatott a kutya...

AKSZINYA: A fejed ugatott! Aludj, vagy menj a pokolba!

Zinovij közelebb jön a hálósobához. Hallgatózik.

TRIFON: Valaki jár kint...

AKSZINYA: Ide figyelj, Triska, ha egész éjszaka huhogni akarsz, vedd a takaródat, és menj ki az udvarra! Az ember végre ágyba kerül és akkor is a te rémképeidet hallgassa! No, nem mész?

TRIFON: Nem. Csendben leszek. Aludjunk.

Katyerina kinéz az ablakon, meglátja férje sötét árnyékát. Felrázza Szergejt.

KATYERINA: Ébredj, Szerjozsa! Vagy képzelődöm, vagy hazatért Zinovij Boriszics! Kint áll a ház mellett! Mint egy tolvaj!

Szergej a hátsó kisablakon át kimászik a szobából. A nő elkapja a karját.

KATYERINA: Nem! Ne menj el! Rejtőzz el valahol...

Zinovij Boriszics megveri az ajtót.

KATYERINA: Ki az ?

ZINOVIJ: Én!

KATYERINA: Te vagy az, Zinovij Boriszics?

ZINOVIJ: Persze, hogy én! Miért teszel úgy, mintha nem hallanád?

Katyerina Lvovna kiakasztja a láncot, és sietve visszabújik az ágyba.

KATYERINA: Így reggel felé hűvös van már.

Zinovij lassan belép, odamegy a lámpához, felcsavarja a lángot, körülnéz.

ZINOVIJ: Mi újság idehaza?

KATYERINA: Semmi különös, megvagyunk... Megmosakszol? *(indul kifelé)*

ZINOVIJ: Hagyd csak! Szólok Akszinyának, majd ő behozza.

KATYERINA: Minek kiabálnál éjnek évadján? Behozom én... egy pillanat az egész...

Katyerina kisiet a szobából. Ereje elhagyja, nekidől a falnak. Egész testében remeg. Szergej odajön hozzá.

KATYERINA: Istenem, Szergej?

Megöleli a férfit, belekapaszkodik. Az alig tudja megnyugtadni. Kezébe adja a lavórt, visszakíséri az ajtóig.

KATYERINA: Ne menj el! Maradj itt *(belép a szobába.)*

ZINOVIJ: Hol kószáltál ennyi ideig?

KATYERINA: *(némán odatartja a mosdótálat a férjének)*

Megmossa a férfi hátát. A megszokott cselekvéstől magához tér, és mikor tiszta kendővel szárazra törli Zinovij bőrét, már az egykori, kislányos, alázatos Katyerina áll a férfi előtt. Ez a kettősség végigvonul a jeleneten - mert hiszen Katyerina szerette a férjét, és az öt évig tartó küszködés a gyerekért, a meddőség közös szégyene emberileg is közelebb hozta egymáshoz őket. Zinovijt pedig nem a megcsalt férfi hiúsága, dühe hajtja, hanem a szerelem. Meg akarja tartani, vissza akarja kapni a nőt, még így is, hogy az megcsalta. Az egykor szeretett férfi fájdalmát, gyengeségét, sírását Katyerina nem bírja elviselni, és ez hozza ki belőle a kegyetlenséget, a helyzet agresszív tisztázást. Azért írtam le mindezt, mert a jelenet első olvasásra a „tettenért feleség - bosszúszomjas férj” érdektelen sztereotípiáját sugallja, miközben az eljátszható történet ennél sokkal mélyebb.

ZINOVIJ: Hát szóval eltemettétek apuskát?

KATYERINA: Meghalt, hát eltemettük...

ZINOVIJ: Hogy történt, Katyerina?

KATYERINA: Rosszul lett... Egyszerűen rosszul lett

ZINOVIJ: Mitől?

KATYERINA: Ki tudhatja?! Gombát evett... Gombás kását evett. Gombás kását adtak neki. Rosszul lett... egyszerűen rosszul lett!

ZINOVIJ: Nyugodj meg... *(megsimogatná)*

Katyerina ijedten elhúzódik a férfi simogatása elől. Maga is megdöbben ettől a furcsa, riadt visszahúzódtástól, érzi férje fájdalmas, kutató tekintetét, közelebb húzódik Zinovijhoz, megérinti a kezét, próbálja megcsókolni a férfit. Hideg száj, idegen érintés.

ZINOVIJ: Úgy látszik, nem nagyon örülsz a férjednek.

KATYERINA: Nem vagyunk már fiatal házasok, hogy eszeveszetten boruljunk egymás nyakába. Hogyan bizonyítsam be, hogy örülök? Láthatod, ide-oda futkosok, hogy gondoskodjam a kényelmedről.

ZINOVIJ: Mondd csak, Katyerina Lvovna, miért ágyaztál kettőre, hisz egyedül voltál?

KATYERINA: Mindig vártalak.

ZINOVIJ: Őszintén köszönöm. De meg tudnád-e mondani, hogyan került az ágyba ez a holmi?

Kihúzza a dunyha alól Szergej himzett gyapjúövét.

KATYERINA: A kertben találtam, és használtam... A szoknyámon viseltem...

ZINOVIJ: A szoknyádon? Hallottam egyet-mást a szoknyádról.

KATYERINA: Ugyan mit hallottál?

ZINOVIJ: Néhány egészen érdekes dolgot...

KATYERINA: Nem tudok semmiféle érdekes dologról!

ZINOVIJ: No, ennek utánajárunk. Mindennek utánajárunk! Mindennek! *(Ez nem annyira fenyegető, mint inkább elodázó mondat)*

KATYERINA: Csakhogy a te Katyerina Lvovná nem ijedős természetű! Nem fél az ilyesmiktől!

ZINOVIJ: Micsoda?

KATYERINA: Semmi... csak tréfáltam.

ZINOVIJ: No nézd csak! De megjött a szavad!

KATYERINA: Már mért ne jött volna meg? Valaki bizonyára fecsegett rólam valamit, s ezért nekem minden gyanúsítást el kell tűrnöm? Ez egészen új dolog!

ZINOVIJ: Szó sincs semmiféle fecsegésről! Az egész környék tud a szerelmeskedéséről...

KATYERINA: Miféle szerelmeskedésemről?!

ZINOVIJ: Tudom, amit tudok!

KATYERINA: No, ha tudod, akkor beszélj világosabban!

ZINOVIJ: De miért?

KATYERINA: Mit miért? *(csend)* Úgy látszik, magad sem tudod, mit akarsz mondani.

ZINOVIJ: Miért, Katyerina?

KATYERINA: No, elég! Ezt nem tűrhetem tovább! Tessék, itt van! Gyere be, Szergej! *(Behúzza Szergejt a szobába.)* Kérdezd ki őt is, engem is arról, amit tudni akarsz. De könnyen lehetséges, hogy többet tudsz meg, mint amennyit szeretnél...

ZINOVIJ: Te kígyó! Mit csinálsz?

KATYERINA: Tessék, kérdezz! Mit szeretnél olyan nagyon tudni?

ZINOVIJ: Mit beszélsz, te szemérmetlen? *(Szergejnek)* Kifelé!

KATYERINA: Kifelé? Még mit nem!

Beláncolja az ajtót, és visszaheveredik az ágyba.

KATYERINA: Gyere, Szerjzowska, gyere, galambocskám.

ZINOVIJ: Uram Isten! Mit jelentsen ez? Mit csináltok, ti pogányok?

KATYERINA: No, mi az? Nem tetszik? Nézd az én daliás sólymomat, milyen szép fiú!

Felkacag, és férje előtt szenvedélyesen megcsókolja Szergejt. Zinovij irtóztos erővel arcul csapja az asszonyt, és fojtogatni kezdi.

Szergej döbbenet hátrál az ajtó felé, majd összeszedi magát, és megpróbálja leszedni az őrzöngő Zinovijt Katyerináról. De a férj kiszabadítja magát, lenyomja Szergejt és kéz kézzel markolva torkát, igyekszik megfojtani őt. Katyerina tehetetlenül nézi, majd a keze ügyébe eső első tárggyal (gyertyatartó, az ajtó lánc stb.) tarkón üti férjét. Zinovij elengedi Szergejt, kábán bámul a nőre, látszik, hogy hamarosan magához fog térni. Katyerina megfogja Szergej kezét, férje nyakára teszi, és rászorítja. Amikor Zinovij haláltusája véget ér, s a félmeztelen, hatalmas test elernyed, Katyerina férje mellkasára tapasztja fülét, egy ideig hallgatja, hogy ver-e még a szív. Hosszú csend.

KATYERINA: Kész! *(Rádobja a gyapjúövet)* Nesze! Kellett neked tolvajmódra meglesni asszonyodat!

SZERGEJ: Elég!

KATYERINA: Most már az enyém vagy! *(Kimerülten, hosszan nézik egymást)* Menj ásd el a hátsó udvarban!

Kivonszolgák a holttestet a szobából. Az ajtónál Zinovij zsebéből szétgurul a pénz. Katyerina összeszedi, majd a törülközővel eltünteti a vérfoltokat.

Akszinya megébred. Talán rossz álmot látott. Felfigyel a zajra, az udvarban imbolygó lámpafényre.

AKSZINYA: Hé, Trifon! Triska!

TRIFON: Mi van!

AKSZINYA: Valaki járkál kint!

TRIFON: *(hallgatózik)* Senki!

AKSZINYA: Tisztán hallottam! Még valami fényt is láttam.

TRIFON: Na, látod! Én is tisztán hallottam a kutyákat, de azt te nem hallottad! Nohát most én nem hallok semmit!

AKSZINYA: Hallgass csak!

TRIFON: Mi az?

AKSZINYA: Megint hallottam valamit!

TRIFON: Én pedig semmit! Látod? Néha rémeket hall az ember! Még színjózanul is!

AKSZINYA: Pszt!

TRIFON: Valaki járkál!

AKSZINYA: Ki lehet az? Menj nézd meg!

TRIFON: Én?

AKSZINYA: Te vagy a férfi! No menj!

Katyerina észreveszi, hogy Trifon egy lámpával kilép az udvarba. Eloltja a saját lámpáját, és visszaoson a szobába. Kapkodva kezdi rendbe szedni a feldúlt ágyat. Pár pillanat múlva megérkezik Matvej atya. Kopog.

12. jelenet - Gyanakvás

KATYERINA: Te vagy, Szergej!

Kinyílik az ajtó. Belép Matvej atya (ugyanaz a színész játssza, mint Zinovijt)

MATVEJ: Mi van az uraddal, Katyerina Lvovna?

KATYERINA: Miért? Mi lenne?

MATVEJ: Ma éjszaka nálam járt a kolostorban.

KATYERINA: Az lehetetlen! Négy hónapja oda van... Elment... Tavasz óta a színét se láttam. Esküszöm!

MATVEJ: Olyan tisztán láttam, mint most téged.

KATYERINA: Akkor hol van? Ide nem jött!

MATVEJ: Lépteket hallottam, ugatni kezdtek a kutyák. Kinézek, s hát, uram, teremtöm, maga Zinovij Boriszics áll ott, de olyan szemekkel, mintha veszett kutya marta volna meg!

KATYERINA: Biztos, hogy ő volt? *(Trifon az ajtónál hallgatózik)*

MATVEJ: Meg is szólított. - Mit tudsz az én Katyerinámról, Matvej atya? - Nem tudok én semmit, Zinuska. - De hát az egész környék tudja! - kiáltotta. - Honnan tudnék róla bármit is, templomba nem jár, gyónni nem gyónt... Nem igaz, Katyerina Lvovna?

KATYERINA: Annyi bajom volt! Zinovij elment... itt maradtam teljesen egyedül... se pénzt, semmit nem hagyott... még az apósomat is nekem kellett eltemetnem...

MATVEJ: Nem azért mondtam. No, nyugodj meg! Úgy nézett rám, mint akinek elment az esze. Majd hirtelen megfordult és elindult errefelé, de nem az úton, hanem toronyiránt, a mocsáron át. Utána kiáltottam: - Hé, állj meg! Ne menj arra, Zinuska! Veszélyes! - De hiába, meg se hallotta! Átszaladtam az Előjáróhoz, azonnal küldjön kocsit utána! Mert olyan állapotban volt!

KATYERINA: Ide nem jött! Nem érkezett meg!

MATVEJ: Csak nem esett baja!

A visszaérkező Szergej nekitámad a hallgatózó Trifonnak. Ledönti a földre, kétségbeesett dühvel rugdossa. Matvej atya kilép a zajra.

SZERGEJ: Mit csinálsz itt?! Hallgatózol, te átkozott! Mit hallottál, mi!? *(Megpillantja a papot - „Zinovijt”, próbál kitérni a tekintete elől)* Mi az? Mit akar? Miért jött ide?

TRIFON: Matvej atya... Látta Zinovij Boriszicst az éjjel...

SZERGEJ: Látta?! Hogyhogy látta?! Lehetetlen...

KATYERINA: *(Matvej atyának)* Itt volna! Ha megjött volna, esküszöm, itt volna!

AKSZINYA: Mi történt az Istenért!?

TRIFON: Hazajött Zinovij Boriszics! Matvej atya látta! Na, ugye mondtam, Akszinya! Egész éjjel ugattak a kutyák. Csakis ő lehetett!

AKSZINYA: De akkor hol van? Nem képzeled, hogy nem jött volna be!

TRIFON: Akkor miért ugatott a kutya, mi? Ugatott, majd elhallgatott!

KATYERINA: Trifon! Akszinya! Menjetek ki a mocsárba, nézzetek körül! Állítólag hazajött a gazdánk... *(elmennek)*

MATVEJ: Átmegyek az Elöljáróhoz, hátha van valami hír.

KATYERINA: Szóljon, ha megtalálják!

MATVEJ: Visszajövök még, Katyerina Lvovna.

KATYERINA: Hogyne, jöjjön csak! *(Matvej atya el)* Gyere be, Szergej!

SZERGEJ: Nem megyek be! Többé soha! Dehogy megyek! Ezek mindent tudnak... Látták, Katyerina! Mindent láttak!

KATYERINA: Szerjzsa! Édesem, nyugodj meg! Csillapodj, csillapodj!

SZERGEJ: Figyeltek! Ébren voltak! Az egész falu tudja már, hogy hazajött a férjed!

KATYERINA: Csillapodj, az istenért! Hazajött, és eltűnt. Legalábbis ide nem érkezett meg!

SZERGEJ: Hát azt hiszed, bolondok az emberek! Apósod hirtelen meghal, a férjed eltűnik, mi meg együtt élünk! Hát azt hiszed, nincs szemük! Mindent tudnak! És hogy néznek! Ez az átkozott pap is, hozzád beszél, de engem fürkészhet a szemével! Utazzunk el innen, Katyerina! Menjünk innen! Most azonnal! *(beront a szobába, kiforgatja a fiókokat, pénzt keres)* Utazzunk el, a világ másik végére...

KATYERINA: Nem lehet, Szerjzsa! Lehetetlen! Ez minden pénzünk! *(mutatja az aprót, ami Zinovij zsebéből hullt ki)* Meg aztán, mit is szólnának...

SZERGEJ: Pszt! Hallgass!

Feltépi az ajtót, kirohan. Körülnéz az udvaron, majd benyit Trifonék szobájába.

SZERGEJ: Hol vannak? Itt hallgatóznak valahol!

KATYERINA: Én küldtem el őket! Édesem, Szerjzskám, térj már magadhoz!

SZERGEJ: Könyörgöm, Katyerina Lvovna, adjunk el mindent és menjünk innen... Úgy néznek, mint a dögöt! Mindent tudnak!

KATYERINA: Hallgass egy kicsit! Állj meg, édesem! Bízz bennem! Nem mehetünk el most azonnal! Hogy képzeled! Várnunk kell egy-két hónapot... Le-csillapodnak a dolgok...

SZERGEJ: Nem, nem! Nem lehet! Én ezt nem bírom ki! Mondok valamit, Katyerina: adj ide minden pénzt, én elmegyek, - ne szólj közbe! - s messze, ahol senki nem ismer minket, kibérek egy házat, mindent előkészítek... te pedig utánam jössz, két-három hónap múlva eladod a malmot, és utánam jössz... Jó, édesem!

KATYERINA: És addig ne is lássalak! Az lehetetlen, Szerjozska! Nem engedlek el!
(csend) Jó, legyen, ahogy akarsz!

Megöleli a férfit. Szergej is megnyugszik. Pillanatnyi béke.

Közeledő kocsizörgés - Kettőjük közös látomása, szorongása

SZERGEJ: Eressz el! Meglátnak!

Elbújik hátul a zsákok között.

13. jelenet - A végrendelet

Érkezik Matvej atya, az Elöljáróval (ugyanaz a színész játssza, mint Boriszt).

KATYERINA: Megtalálták?

MATVEJ: Dehogyan találtuk!

ELÖLJÁRÓ: Mintha a föld nyelte volna el...

KATYERINA: Istenem!

ELÖLJÁRÓ: De elő fog kerülni. Egy ember nem tűnhet csak úgy el!

MATVEJ: Meg fogjuk találni, Katyerina Lvovna.

ELÖLJÁRÓ: Nem eshetett baja. Jól ismerte a mocsarat. Holnap az egész falut kirendelem.

MATVEJ: Keresni fogjuk! Holnap is, holnapután is, azután is...

KATYERINA: De meddig? Meddig akarják keresni!

ELÖLJÁRÓ: Nyugodjon meg, Katyerina Lvovna!

MATVEJ: Nem fogjuk magára hagyni! Számíthat ránk!

KATYERINA: Alig vártam, hogy hazajöjjön... Apósom meghalt... Lassan szétzüllik a gazdaság... Már mindent eladtam!

ELÖLJÁRÓ: Ha előkerül Zinovij Boriszics, rendbe jönnek a dolgok.

KATYERINA: És ha nem? Akkor mi lesz velünk? Egyik napról a másikra élünk!

MATVEJ: Nem látom, hogyan segíthetnénk magán, Katyerina Lvovna!

KATYERINA: Elöljáró úr! Ha Zinovij nem kerülne elő... holnap se, holnapután se... egy hét múlva se...

ELÖLJÁRÓ: Igen?

KATYERINA: Akkor nem lehetne megnyitni az... az...

ELÖLJÁRÓ: Örökséget?

KATYERINA: Igen... Legalább egy részét... Minden szétmegy itt!

ELÖLJÁRÓ: Hogy képzeled! Hiszen a férje él!

KATYERINA: De ha nem kerülne elő... a mocsárból... Akkor...

ELŐLJÁRÓ: Halotti bizonyítvány nélkül?!

KATYERINA: De hát a felesége vagyok! Gyereket várok! Matvej atya, könyörgöm: így lassan koldusok leszünk, minden mozdíthatót eladtam már! A gyerek a városban, mintha enné a pénzt! Azt sem tudjuk fizetni már! Segítsenek!

MATVEJ: Én megértem a helyzetét, de mit lehet itt tenni!?

ELŐLJÁRÓ: Semmit. Zinovij Boriszics a törvény szerint él! Ha öt évig nem kerül elő, halottá nyilváníthatják... de addig: él!

KATYERINA: *(kitör)* Hát nem értik! Addig valamennyien felfordulunk! Ezt akarják, ugye?! Ezt akarják! *(őrvongása csitul, csend)*

ELŐLJÁRÓ: Miért nem nyitattja meg az öreg Borisz végrendeletét? Ő meghalt, így teljesen szabályos a kérés!

KATYERINA: És azt mikor lehetne megnyitni?

ELŐLJÁRÓ: Bármikor. Hozassa haza a városból az unokáját...

KATYERINA: Fegyát?! De hát az kiskorú, gyerek még! És beteg is.

ELŐLJÁRÓ: Minden családtagnak jelen kell lennie.

Megjelenik fáradtan, sárosan Akszinya, majd kissé lemaradva Trifon.

AKSZINYA: Hagyd már azt a kutyát, Trifon!

KATYERINA: Trifon! Akszinya! Azonnal fogjatok be, és hozzátok haza a városból Fegyát!

AKSZINYA: De asszonyom! A gyerek nagyon beteg...

KATYERINA: Elég!! Takarjátok be, és hozzátok haza! *(Elmennek.)*

MATVEJ: Na látja! Nem kell elkeseredni! Van vigasz.

ELŐLJÁRÓ: Holnap visszajövünk.

Katyerina egyedül marad, nagyon meggyötörte a találkozás férje és apósa „alakjával”. Egy idő múlva előjön Szergej. Nézi a nőt.

SZERGEJ: Bocsáss meg, Kátya! Elvesztettem a fejem! *(Megöleli)* Ugye, elmegyünk innen?

KATYERINA: Milyen házunk lesz, Szerjozsza? Mesélj!

SZERGEJ: Lesz egy nagy folyó...

KATYERINA: Malommal?

SZERGEJ: Frissen ácsolt vízimalommal! *(a nő nyakára, mellére, gömbölyödő hasára rajzolja a mesét)* Vörösfenyőből, hogy ugyanígy látszanak az erek... S aztán lent egy nagy kerék, hatalmas, mint a hold, és csak viszi, forgatja a víz, hozzá sem kell érnünk...

Elindul a malomkerék-idill. Kattogva forog a kerék. Csobogás. Kettőjük közös víziója, álma. Időmúlás.

KATYERINA: Csak szerelmeskedünk naphosszat a zsákokon!

A látomásnak Fegya köhögése vet véget. A kisfiú Akszinyáék szobájában fekszik, elfoglalva az egyetlen ágyat.

AKSZINYA: Téged hív, Katyerina! *(A nő elindul Fegya ágya felé.)*

TRIFON: Mi hol leszünk, Akszinyuska?

AKSZINYA: Hol leszünk, mit eszünk! Kérdezd meg Szergej Filippicset, hol nem vagyunk útban?

SZERGEJ: Hol, hol?! Sehol! Ott vagytok, ahol akartok. Menj Trifon, szólj az Elöljárónak! Jöjjenek már! *(Trifon el)*

Egy darabig nézik egymást Akszinyával. A nő előveszi zsebéből a gyapjúövet.

AKSZINYA: A kertben találtam. *(Kezébe nyomja, elmegy. Szergej döbbenten nézi az övet.)*

Közben a szobában.

FEGYA: Ezt hallgasd meg, nénikém! *(Katyerina fejét a mellkasára teszi)* A Doktor mutatta: hiányzik egy dobbanás! Ezért vagyok beteg! *(kacag)* Egy semmi kis dobbanás miatt egy egész ember beteg! Hát nem érdekes, nénikém!

Érkezik az Elöljáró, s Matvej atya.

MATVEJ: Jó hírünk van, Katyerina Lvovna!

ELÖLJÁRÓ: Váratlan fordulat! Ki gondolta volna?!

KATYERINA: *(bizalmatlanul)* Mi az?

MATVEJ: Mindjárt, mindjárt! Onnan jön a remény, ahonnan nem is várta, ugyanis... *(Fegya köhögni kezd, Akszinya magához öleli)*

ELÖLJÁRÓ: Az Izmajlov vagyton teljes egészében az öreg Borisz nevéen volt... minden ingó és ingatlan, pénz, tartozás, betét - amint következik *(mutatja a pecsétet, hogy sértetlen)*

MATVEJ: Bontsa már ki!!

ELÖLJÁRÓ: „Minden vagyonom, pénzem és követeléseim örököse: Fjodor Izmajlovics, az unokám!”

TRIFON: Fegya?!

KATYERINA: Fjodor... Izmajlovics?

MATVEJ: Záradék is van.

ELÖLJÁRÓ: Kivételt képez a malom jövedelme, mely mindhalálig Zinovij Boriszicsra és nejére száll - „Ápoljátok az emlékemet!”

Katyerina dühtől zokogva kitör. Elveszti önuralmát, az Elöljáró arcába üvölti:

KATYERINA: Zsugori, álszent öreg disznó. Hogy gyötörnének örökkön örökké az ördögök.

ELÖLJÁRÓ: De asszonyom! Nyugodjon meg!

MATVEJ: Ez a végső akarata... Tisztelnie kell...

ELŐLJÁRÓ: Önszántából, saját keze írásával... Teljesen szabályos.

KATYERINA: Értem, értem, értem! Menjenek már el! Mindenki! Tűnjenek el!
(*Berohan a szobájába*)

FEGYA: Mi baja a néninkének?

AKSZINYA: Ezt te még nem érted. Gyere, feküdj le.

Akszinya ágyba dugja a gyereket. Szergej pakolni kezdi a zsákokat innen oda - gépiesen, mereven, mintha kényszersmunka lenne. Trifon értetlenül nézi.

SZERGEJ: Mit nézel!? Fogd meg és hozd!

TRIFON: De minek, Szerjzka? Hetek óta nem örlet itt senki.

SZERGEJ: Ne pofázz annyit! Ha nem tetszik, elég nagy a világ! Ne nézz, tűnj már el innen!

Az ordítózásra kijön Akszinya.

AKSZINYA: Mi van, Triska?

TRIFON: Velem ő ne ordítózzon! Két naponként átpakoljuk a zsákokat, fizetség meg semmi!

AKSZINYA: Tűrni kell... Ő a gazda...

TRIFON: Ugyan, miféle gazda! Tudod, mit beszélnek a faluban?

AKSZINYA: A helyedben én nem fecsegnék ennyit...

TRIFON: Nézd, Akszinya, lássunk tisztán! Itt minden a Fegyáé. Szergej Filippics egy senki. Ha Fegya nem akarja, Szergej nem küldhet el... S ha a gyerek megnő, a szeretet, mit tőled meg tőlem kapott busásan kamatozni fog... Veszünk egy kis házat a közelben...

AKSZINYA: Ne álmodozz, Trifon!

TRIFON: Saját magunk urai leszünk... Pontosabban én a tiéd (*megöleli a nőt*)

AKSZINYA: Eressz! Felébredhet.

Katyerina kijön. Hozza Borisz rótt bundáját.

KATYERINA: Hagyd abba, Szergej! Megfázol! Legalább ezt vedd fel!

SZERGEJ: Elment az eszed! Hogy azt mondják, nézd már a kis Szerjzskát, mekkora úr lett! Apósa bundájában pakolja a zsákokat...

KATYERINA: Na és! Hagyd fecsegenek, majd elhallgatnak!

SZERGEJ: Neked talán mindegy, Katyerina, de én nap mint nap látom az embereket, amint kárörvendve, vigyorogva tekintenek ránk!

KATYERINA: Hadd vigyorogjanak! Az a fontos, hogy együtt vagyunk!

SZERGEJ: De akkor minek öltük meg Zinovijt!? Erre válaszolj!? Minek?!

KATYERINA: Azért, hogy együtt lehessünk!

SZERGEJ: Együtt? De hát miféle együttlét ez?! Lelkünkre vettük a bűnt, és mire mentünk vele?

KATYERINA: *(már-már elsírja magát)* Ki tudhatta, mi van a végrendeletben!? És ha tudtuk volna, inkább visszamentél volna a hátsó udvarba, Szerjozska? Hát nem jobb így?! Legalább együtt vagyunk... senki nem törheti ránk az ajtót!

SZERGEJ: No, ne sírj! Az a kölyök az oka mindennek...

KATYERINA: Nézd, Szergej... A gyerek beteg, nagyon beteg... hetek óta semmit sem javult az állapota...

SZERGEJ: Na és? Talán elviszi az ördög ?

KATYERINA: *(Riadtan)* Ne beszéljünk erről!

Kijön Akszinya, fekete kendőben. Énekeskönyvvel.

KATYERINA: Hogy van?

AKSZINYA: Elaludt. Katyerina, kérni szeretnék valamit. Isten kegyelméből hamarosan te magad is anya leszel... ápolj ma este Fegyát. Csak ma este, hadd menjek el a misére... Imádkozom, hogy minél hamarabb felépüljön.

KATYERINA: Persze, menj csak. *(bemegy Fegyához)*

TRIFON: Ne menjünk ma templomba, Akszinyuska! Nem vagy te olyan bűnös, hogy minden héten templomba menj...

AKSZINYA: Mária-nap van.

TRIFON: Értem én, csak hát amióta együtt élünk, egyfolytában van valami... Nem bírom én ezt! Csak nézlek, nézlek, de hozzád nem érhetek... Miféle szerelem ez?!

AKSZINYA: Mária-nap van!

TRIFON: Na jó, jövök én is. De utána együtt leszünk, jó?

14. jelenet - Fegya megölése

Fegya megébred. Örömmel veszi észre Katyerinát az ágya mellett. Belekapaszkodik, rajongva lehúzza maga mellé, és befészkeli magát a nő ölébe.

FEGYA: Maga az, nénikém? Üljön mellém, jöjjön, olvasson nekem valamit! Itt a könyv, a szentek élete! Nézz: itt van például Szent Dénes megkínzása... *(Elejti a könyvet, köhögve, görnyedve kapkod utána)*

KATYERINA: Nem kell neked most orvosságot bevenned, Fegya?

FEGYA: Már bevettem, nénikém... Itt van... Mindjárt megtalálom...

KATYERINA: Keresd csak meg...

FEGYA: Hova megy, nénikém?

KATYERINA: Szólok Szergejnek, tegye fel nálad az ablaktáblákat... Fagyni fog.

FEGYA: Nem maradhatna így, nénikém... Nem fázom, egyáltalán nem fázom...

KATYERINA: Vihar lesz, fel kell tenni a táblákat! Még berepül valami éjjeli madár a fényre... Maradj nyugton, mindjárt jövök...

Átmegy Szergejhez. A férfi az ágyon fekszik. Katyerina leül mellé.

KATYERINA: Fel kéne tenni az ablaktáblákat a kölyöknél...

SZERGEJ: Tegye fel Trifon! Fáradt vagyok...

KATYERINA: Elmentek...

SZERGEJ: *(felül)* Egyedül van?

KATYERINA: Egyedül... *(tartózkodás és zavar. Szergej feláll.)*

Fegya átkiált a szomszédból.

FEGYA: Megtaláltam, nénikém! Jöjjön, megtaláltam!

Katyerina visszaindul a gyerekhez, Szergej pár lépés után megáll, majd visszamegy a szobába. Fegya az ajtó mögött várja, hogy megijessze. Katyerina belép, Fegya rádobja a lepedőt, és kacagva-visítva próbálja betuszkolni nagynénjét az ágyba. Katyerina egyre feszültebb, idegesebb. Saját sötét gondolatai, s a gyerek imádata, rajongó szeretete.

KATYERINA: Nem akarsz még aludni, Fegya?

FEGYA: Dehogysis, nénikém, olyan jól érzem magam... Nézze, kép is van!

KATYERINA: Hozok egy nagyobb lámpát, alig látsz! *(kiszalad)*

FEGYA: Nem kell! Jól látok! Jöjjön vissza, nénikém! *(belekapaszkodik, de a nő kitépi magát a kezéből)*

Katyerina Szergejt keresi az udvarban, majd feltépi a szoba ajtaját. A férfi az ágyon ül.

SZERGEJ: *(ijedten)* Mi az ?!

KATYERINA: Semmi! Mire vársz?

Katyerina ideges, zavart, bizonytalan. Bár sürgetése alapján úgy tűnik, mintha ő hajtaná a gyilkosságot, valójában jobban fél tőle, mint a habozó Szergej - s ezt a bizonytalanságot a gyerek egyre erősebb ragaszkodása is fokozza. Szergej lehúzza a csizmáját.

KATYERINA: Hagyd ezt!

SZERGEJ: Meghallja! Mit vigyünk magunkkal?

KATYERINA: Semmit! Gyere már!

Elindulnak. Katyerina megy elől, Szergej két lépésnyire lemaradva követi. A nő benyit a szobába, de Fegyát nem találja az ágyban. A kisfiú a szoba sötét sarkában a falhoz tapadva áll. Mikor meglátja Katyerinát, félénken mosolyogva néz fel rá.

KATYERINA: Mi lelt, Fegya?

FEGYA: Jaj, nénikém! Nem is tudom, miért, úgy megijedtem!

KATYERINA: Mitől ijedtél meg?

FEGYA: Ki jött magával, néni?

KATYERINA: Velem? Senki sem jött, kedves.

FEGYA: Senki?

Kinéz a csupasz ablakon át az udvarra. A hallgatózó Szergej félrehúzódik.

FEGYA: Úgy látszik, képzelődtem. Olyan furcsa, én vagyok beteg, s a néni sápadtabb, mint én! Biztos azért, mert virrasztani tetszik velem... De ha a néni is itt aludna velem, talán el tudnék aludni...

KATYERINA: *(a hasához kap)* Istenem! Várj egy picit, Fegya!

FEGYA: Nincs jól, nénikém? Baj van?

KATYERINA: Nincs! Nincs! Iszom egy kis vizet... Jövök...

Kimegy, az ajtó mögött álló Szergejre támad

KATYERINA: Egész éjszaka itt akarsz állni!? *(újra az iménti érzés)* Szent isten! Megmozdult! Megint megmozdult!

SZERGEJ: Mi történt!?

KATYERINA: Mozog! Megmozdult!

SZERGEJ: Hagyjuk máskorra! Gyere, feküdj le!

KATYERINA: Nincs máskor! Menj már!

FEGYA: Néni! Nénikém! Mi az? Kivel suttog?

Kiszáll az ágyból, félve közeledik az ajtó felé.

KATYERINA: Feküdj vissza, Fegya! Ugyan már, mitől félsz? Feküdj csak le!

FEGYA: Nem akarok, nénikém...

KATYERINA: Fegya, fogadj szót, feküdj le, itt az idő! Feküdj le!

FEGYA: De nénikém, nem akarok!

KATYERINA: De feküdj csak le... Feküdj le!

Közben odakint megérkezik Akszinya és Trifon. Fegya Katyerina mellett kinéz, s meglátja Szergejt. Felsikolt. Akszinya meghallja. Katyerina Lvovna befogja a gyerek száját. Szergej bereteszeli maga mögött az ajtót.

KATYERINA: Most! Gyorsan! Fogd le, hogy ne ugráljon!

TRIFON: Holmi madár lehetett! Ne menjünk még be, Akszinya! Mindenki alszik már!

AKSZINYA: Megnézem a gyereket, és kijövök hozzád!

TRIFON: Mindig ezt mondd... A kölyök is várhat pár percet...

AKSZINYA: Csak épp benézek!

Trifon leteríti a kabátját a zsákokra, fekhely gyanánt. Akszinya elindul a szoba felé. Katyerina a tollpárnát a gyerek arcára nyomja, Szergej lenyomja Fegyát az ágyra. Ráfekszik. A gyerek rángatózik. Akszinya nyitná az ajtót. Zárva. Beles az ablakon.

AKSZINYA: Gyilkosok! Álljatok meg! Gyilkosok! Segítség! Istenem, megölik! Szaladj, Trifon! Lärmázd fel a falut! Jöjjenek mind! Gyilkosok! Átkozott gyilkosok! Megölték a Fegyát!

Sikerül kifeszíteni az ajtót, félrerántja Katyerinát, aki testével próbálta eltakarni a mozduatlan gyereket. Szergej lerogy az ágyra. Akszinya a halott kisfiút öleli.

KATYERINA: Állj meg, Akszinyuska! Mindent megmagyarázok... Hívd vissza, Trifont! *(kiszalad)* Állj meg, Triska, gyere vissza! Könyörgöm állj meg! Állj meg, te örült! Ne rohanj! *(visszajön)* Akszinyuska, édesem! Kérlek! Mindent nektek adok! Jó lesz! Békében, együtt... Könyörgöm! Értsd meg!

15. jelenet - A törvényszék

Közelgő tömeg egyre fenyegetőbb moraja - Szergej hallucinációja. Időmúlás.

Tárgyalóterem. A Bírót Zinovij, a Fegyőrt Borisz játssza. Szergej összetörve ül a nő mellett. Katyerina nyolc-kilencedik hónapos terhes.

BÍRÓ: Hogy történt, Katyerina Lvovna!

KATYERINA: *(hosszú csend. A nő lassan összeszedi magát. Kezdetben nem néz fel)* Beteg volt... Mindenki tudja... Az Elöljáró is hallotta... Úgy köhögött... és egyszer csak rosszul lett!

AKSZINYA: *(felugrik)* Hazudik, bíró úr! Hazudik!! Aljas módon hazudik!

KATYERINA: Nem igaz! Ránk törték az ajtót! Meg se nézték, mi történt, csak ordították, hogy gyilkos, gyilkos!

AKSZINYA: A saját szememmel láttam, ahogy fojtogatták! Ez itt a gyerek testén térdelt, és párnával fojtogatta!

KATYERINA: Esküszöm nem öltük meg! A gyerek aludt... én ott virrasztottam mellette, egyszer csak felnyögött, kapkodva vette a levegőt...

AKSZINYA: Hazudik! A saját szememmel láttam... Anyám életére esküszöm! Szólalj már meg, Trifon! Mondd el te is!

BÍRÓ: Üljön le! Folytassa, Katyerina Lvovna!

KATYERINA: Megpróbáltam beadni neki a gyógyszert... De nem tudtam, annyira vergődött. Akkor hívtam Szergejt, segítsen! Fogja le a gyereket...

AKSZINYA: Azért hívta, hogy megöljék! Együtt éltek, bíró úr, együtt fojtották meg! Láttam!

BÍRÓ: Elég! Hallgasson, vagy kivezettetem!

TRIFON: Ül le, Akszinyuska! Mindjárt ránc kerül a sor!

AKSZINYA: Te ne nyugtass engem, hanem nyisd ki már a szád!

BÍRÓ: Csend! Szóval behívta Szergejt! És ő bement?

KATYERINA: Igen. Mert egyedül nem tudtam mit csinálni... Egyre rosszabbul volt!

AKSZINYA: Az Istenanyát is lehazudja az égből! Szólalj már meg Trifon!

TRIFON: Ők ölték meg, bíró úr! Becsületesemre! Akszinya látta!

KATYERINA: Nem igaz! Esküszöm ... Nem öltük meg!

AKSZINYA: Ők tették, bíró úr! Nyomorult gyilkosok!

BÍRÓ: Elég! *(Fegyőrnek)* Hallgattassa el!

KATYERINA: *(nyög)* Nem mi tettük... nem öltük meg! Beteg volt...

BÍRÓ: *(Trifonnak)* Mondja el, mit látott!

AKSZINYA: Ez az! Mondj el mindent, Triska!

TRIFON: Jöttünk haza a templomból... késő volt, mert éjféli misén voltunk... siettünk, mert fagyott... Pedig Mária-nap volt... de fagyott...

BÍRÓ: Mit látott?!

TRIFON: Akszinya odament, hogy megnézzze, mi van a gyerekekkel...

KATYERINA: Már rosszul volt, hánykolódott...

BÍRÓ: És maga hol volt?

TRIFON: Én kicsit arrább vártam rá, a zsákoknál... Akszinya belesett a szobába...

AKSZINYA: És láttam, esküszöm, hogy mindent láttam! A saját két szememmel! Szergej a szegény Fegyán térdelt és fojtogatta!

BÍRÓ: Hallgasson már el! Szóval, mit látott!

TRIFON: Hát... Akszinya benézett az ablakon... és látta, amint Szergej Filippics... meg Katyerina Lvovna...

BÍRÓ: De maga is látta?

TRIFON : Igen... Hogyne! Láttam, ahogy odamegy... És gyilkosok! Gyilkosok! - kiáltotta - Megölték a Fegyát!

BÍRÓ: És látta őket? Látta, amint fojtogatják?!

TRIFON: Hát... Igen... Akszinyát... és azonnal rohantam a faluba, segítségért!

BÍRÓ: De látta?!

TRIFON: Hát én... izé...

BÍRÓ: Látta?!

TRIFON: Végül is... Nem.

AKSZINYA: De hát én láttam! Értse meg! *(Fegyőrnek)* Eresszen már el! Mindent láttam! Itt feküdt a szegény gyerek... Ezek meg rajta! Már nem is rángott szegény...

BÍRÓ: *(ordít)* HALLGASSON EL! *(csend)*

SZERGEJ: Én tettem...

BÍRÓ: Mit mond?

SZERGEJ: Én tettem. Én öltem meg... És Zinovij Boriszicst is... Ássanak a kertben, a meggyfánál... Ott megtalálják!

BÍRÓ: Mit szól ehhez, Katyerina Lvovna?

KATYERINA: Ha Szergej így találta jónak, én sem tagadok már. Mi öltük meg őket...

BÍRÓ: De miért?

KATYERINA: Őmiatta. *(Visszaül Szergej mellé. A férfi nem néz rá)* Kérem, ne válasszanak el tőle!

BÍRÓ: Korbácsolják meg Szergej Filippicset, amíg el nem ájul. Utána 25 év kényszermunka, mindkettőjüknek.

Katyerina hallucinációja - Szergej második megkorbácsolásának hangjai, majd a gyalogmalom zakatolása. Időmulás. Színváltás.

16. jelenet - A kőfejtésnél

Az ágy forogni kezd, átalakul kőzúzó malommá. Szergej a rúdnak dőlve hajtja a malmot. A két Fegyőrt a Boriszt, illetve a Zinovijt játszó színészek alakítják. A malom csak jelzése a kényszermunkának, a kínzás nem fizikai, hanem emberi-lelki. Katyerina és Szergej lereagálják Fegyőreik hasonlóságát a korábbi áldozatokkal, és erre azok kétértelmű játéka is alapot szolgáltat. A többi rab ebből természetesen semmit nem észlel.

ÖREG: Meddig forgatod még üresben?! Nem hallod, hogy üres!? Molnár voltál, malmod is volt, nemde?! Akkor minek forgatod üresben! Na gyerünk, rakd meg szépen! Vissza! Rakd meg rendesen!

Szergej elindul, megrakja a saroglyát, elvonszolja a garatig, beleönti a malomba.

ÖREG: Azt az egyet sajnálom, hogy nem hagynak minket magunkra, Szerjossa! Ellennék én veled kettesben a világ végéig is. Sajnos előbb-utóbb megjön a többi gazember, s akkor nem marad elég időm rád. Pedig legszívesebben naphosszat nézném a szenvedő képedet! Mit szenvedsz, mint Krisztus a kereszten! Hol vagy te Krisztustól, mi? Hogy fulladtál volna meg anyád mellén! No, mondj már valamit! Hogy volt? Beszélj!

SZERGEJ: Mindent elmondtam már! Vétkeztem, de nem sok örömem telt benne...

ÖREG: Hát mit vártál? Hogy a mennybe mész?!

MOSZKVAI: *(kintről)* Mozgás! Szedd a lábad! Emeljétek fel, és hozzátok! Gyerünk!

ÖREG: Na, megjött a transzport! Fővárosi fegyencek! *(kiköp)* Lesz itt mulatság!

17. jelenet - Új rabok

Bejön a menet - egy rúdhöz láncolva Fiona (Akszinya), Ivan Akimovics (Trifon) és Szonyetka (Fegya). A Moszkvai Fegyőr (Zinovij) vezeti őket.

MOSZKVAI: Két napja jövünk... elvitte a víz a hidakat...

ÖREG: Hogy ezeket a átkozottakat mért nem viszi el soha! *(Átveszi a priuszokat)* Egy hiányzik! Katyerina Lvovna! A párja ennek!

MOSZKVAI: Szült. Hamarosan küldik. *(Szergejhez)* Hé, te! Fiad született! Gyönyörű kisfiú, és hogy mosolygott rám. Te nyomorult!

ÖREG: Hagyd békén! No lássuk, mit hoztál! *(a kartonból)* Ivan Akimovics! Mit csináltál? No, nézd! Hogy kihúzza magát! A szemembe nézz, szerencsétlen, ne a fejem fölé! Azt mondaná az ember, milyen becsületes, jó kiállású fiatal gyerek...

IVAN: Az vagyok...

ÖREG: *(dühösen)* Az vagy!? Térdre!

SZONYETKA: Oldozzon ki! Nem bírom tovább!

ÖREG: Kuss! Szóval mit csináltál?

IVAN: Megöltem a bátyámat!

ÖREG: Az édesbátyádat?! Ne meredj így rám! Legalább süsd le a szemed, te átkozott!

IVAN: Nincs mit szégyellnem!

ÖREG: Még büszke is vagy, mi? Majd én meghajlítom a derekad!

SZONYETKA: Kérem, könyörgöm! Nem bírom már! Oldozzon el!

ÖREG: Te mit keresel itt, kisszépség? Milyen csinos arc, ártatlan szemek... Szonyetka Bunyin... Gyilkosság?? Hihetetlen! Hogy történt? *(olvassa a papírt)*

SZONYETKA: Nem tudom...

ÖREG: Mit nem tudsz, te szajha! Megfogta a csenevész körtédet, te meg belevágtad a kést! Így volt?

SZONYETKA: Könyörgöm... Én nem akartam... Én... Én ártatlan vagyok...

ÖREG: Majd segítünk ezen! *(benyúl a lába közé)*

SZONYETKA: *(kitör, majdnem feldönti a Öreget)* Engedjen el!

MOSZKVAI: Nézd, a kis bestiát! Nem is olyan ártatlan!

SZONYETKA: Oldozzon el, könyörgöm! Nem bírom már!

FIONA: Ne bántsa! Hiszen alig áll a lábán!

ÖREG: S te olyan jól állsz?

FIONA: Nem panaszkodom. Foglalkozzon inkább velem, s a kislányt hagyja békén!

ÖREG: Jó, legyen! Nos, beszélj! *(megnézi a nevét)* Fiona Belov! No, halljam, Fiona!

FIONA: Mit mondjak? Csaltam, loptam, mindent bűnt elkövettem, csak nem öltem. Elkaptak először, másodszor, ötödször, megunták és rám húztak húsz évet, de kutya legyek, ha megbántam. Jól éltem, és itt is jól fogok!

ÖREG: Mi a fene!

FIONA: Oldozd el a kislányt, nem bánod meg!
 ÖREG: Szabad vagy, kicsinyem... Na, gyere Fiona!
 FIONA: Te részeg vagy! Hol ittál? Adj nekem is, és úgy megforgatlak, hogy megemlegeted!
 ÖREG: Bírom én, ne félj! *(Italt hoz)*
 FIONA: Téged hogy hívnak!
 SZERGEJ: Szergej Filippics...
 FIONA: Nohát, akkor énekelj, Szergej Filippics! Szonyetka, Ivan rajta!

Fiona veri a ritmust, énekel, táncol, csókolgatja az őrt - néha Szergejjel is fordul egyet. A többiek is bekapcsolódnak. Fiona addig forgatja az Öreg Fegyőrt, míg az félájultan lerogy a pallóra. A tánc lassan véget ér. Elcsitul a láger. Csak a Moszkvai Fegyőr füttyöli tovább azt a régi dalt. „Fekete éj, kerül az álom...” Megjelenik Katyerina.

18. jelenet - A találkozás

Megáll, hallgatja a régi dalt. Elindul a „füttyölés” felé.

KATYERINA: *(halkan)* Szergej? Szerjzsa!
 MOSZKVAI: Megjöttél?!
 KATYERINA: Szergej hol? Engedjen oda hozzá!
 MOSZKVAI: Csókolj meg!
 KATYERINA: Hagyjon békén! Engedjen hozzá! Könyörgöm!
 MOSZKVAI: Csókolj meg, és mehetsz! *(vággyal átöleli a nőt, nekidönti a falnak)*
 KATYERINA: Engedjen el! Eresszen el!
 MOSZKVAI: Ne harapj, te szerencsétlen!
 KATYERINA: Eresszen el! *(belekap a férfi hajába)*
 MOSZKVAI: No, megállj! Megtanulod az itteni rendet!

Pofonveri a nőt - mint egykor - s a kezét hátracsavarva hozzáláncolja a pallóhoz. Az öreg Fegyőr kajánul nézi. Moszkvai szégyelli, hogy ennyire elragadta a vágy.

ÖREG: Milyen lábaköze lehet az ilyennek?
 MOSZKVAI: Mint a farkas szája...
 ÖREG: De azért utánanyúltál!
 MOSZKVAI: Amíg él, csak nő ez is! *(visszahúzódik a sötétbe, onnan figyel a nőt, a többieket.)*

Szonyetka olyan átéléssel figyelte a férfi erőszakoskodását, mintha saját életének egy mozzanatával szembesült volna.

Öreg megáll Katyerina előtt.

ÖREG: No, hadd lássalak te híres! Gyereket ölni a szeretőd kedvéért!? No, mondj valamit! Szólj már meg!

KATYERINA: Engedjen oda hozzá!

ÖREG: Még most is ezen jár az eszed, te szemérmetlen!

KATYERINA: Csak egy pillanatra! Megfizetem... Vegye el a gyűrűmet! Arany! Kérem!

ÖREG: *(vigyorog)* Ahogy akarsz. De aztán csendben legyetek!

Katyerina elindul a malom körül. Halkan szólítgatja Szergejt. Végül megtalálja. A férfi alszik.

KATYERINA: Szergej! Életem, boldogságom!

SZERGEJ: Ki az ?

KATYERINA: Én vagyok, Szerjozsa!

SZERGEJ: Mit akarsz? Hogy kerülsz ide?

KATYERINA: Kivel vagy? Ki ez a nő!?

Elkapja a sötétben Fionát, dühödten csépeleli. Szergej megpróbálja szétválasztani őket, erre Katyerina nekiesik a férfinak. Az örök alig bírják leszedni róla.

SZERGEJ: Mit játszod meg magad, Lvovna!?

KATYERINA: Te nyomorult! *(Pofon vágja)*

SZERGEJ: Vigyázz magadra, Katyerina! Én nem vagyok Zinovij Boriszics! *(Szembetalálja magát a Moszkvaival)*

MOSZKVAI: Elég, Szergej! Munkára!

ÖREG Fogjátok meg a saroglyát! Ne tátsd a szád! Forogjon az a malom! Mozgás, Katyerina Lvovna!

19. jelenet - A ki-nem-békülés

Szergej és Szonyetka saroglyázik, Katyerina és Ivan Akimovics a malmot hajtja. Odalép hozzájuk a kiváltságos Fiona. Megállítja Katyerinát.

FIONA: Add vissza a kendőmet!

KATYERINA: Te voltál az?

MOSZKVAI: Hé! Gyerünk tovább!

FIONA: Nem! Előbb adja vissza a kendőmet!

KATYERINA: Miért akarsz elválasztani minket?

FIONA: Elválasztani?! Honnan tudtam volna, hogy a tied?

Odaér Szergej és Szonyetka a saroglyával.

KATYERINA: Nesze a kendőd! Csak nem leszek féltékeny rád! Te, fegyenctelep kurvája!

FIONA: Menj már, te bolond! Hát olyan érdekes ez a szerelem, hogy csakugyan haragszol?

KATYERINA: Törődj a magad dolgával! *(tovább hajtja a malmot)*
Szonyetka vonszolja a saroglyát, nem bírja már a terhet, megbotlik, elesik.

SZERGEJ: *(Moszkvai Fegyőrnek)* Engedje meg, hadd üljön le egy kicsit! Alig áll a lábán.

SZONYETKA: *(Szergejnek)* Hagyja, Szergej Filippics! Bírom én...

SZERGEJ: De hát megemelni is alig bírja!

MOSZKVAI: Fogjátok meg, s gyerünk!

SZERGEJ: Mit akar?! Meg akarja ölni?

MOSZKVAI: Hé! Te ne jótékonykodj vele! *(Szonyetkának)* Fogd meg a saroglyát! Gyerünk, kicsinyem!

SZONYETKA *(Szergejnek)* Bírnam én, Szergej Filippics, csak ne fáznék ennyire... Úgy érzem, meghalok! *(elejti a saroglyát, leül)*

MOSZKVAI Akkor fogd meg, Szergej, s vigyed!
Míg Szergej újra megrakja a saroglyát, Fiona odajön hozzá.

FIONA: Ide figyelj, Szerjozsza! Béküljtek ki! Együtt kerültetek ide... egymásért tettétek az egészet. Ne bolonduljatok meg! Kérj bocsánatot tőle!

SZERGEJ: Békülj ki, Lvovna! Ami történt, megtörtént!

KATYERINA: És?

SZERGEJ: Ezen már nem segíthetünk!

KATYERINA: Nem állok szóba veled, amíg bocsánatot nem kérsz!

SZERGEJ: Jó, ha nem, hát nem! *(el)*

FIONA: Miért nem békültél ki vele?

KATYERINA: Hagyj békén!

Katyerina elfordítja a fejét. Szó nélkül lefekszik a fal mellé.

FIONA: Bolond vagy! El fogod veszíteni!

KATYERINA: Azt is akarom! Az Isten adjon erőt, hogy soha többé ne szóljak hozzá!

SZERGEJ: Hagyd el, Fiona, majd megnyugszik!

FIONA: Nézz másfelé! Velem nem fogod húzni ezt a szegényt!

20. jelenet - Ivan Akimovics története

SZONYETKA: *(Ivannak)* Te kibékülnél?

IVAN: Nem! Annál rosszabb később...

SZONYETKA: Te sem tudsz aludni?

IVAN: Dehogynem! Amióta megöltem, olyan nyugodtan alszom, mint a hóesés. Pedig a bátyám volt... Édesbátyám!

SZONYETKA: Rosszul bánt veled?

IVAN: Nagyon szerettük egymást! Azt is megbocsátottam volna neki, hogy elszerette a feleségemet...

SZONYETKA: S akkor miért ölted meg?

IVAN: A gyerek miatt. Az is az övé volt, a saját édes gyerekem. Én neveltem, úgy szerettem, mint a sajátomat, merthogy annak hittem... Nem vettem észre, hogy a bátyám vonásait viseli...

SZONYETKA: És nem bántad meg? Mégiscsak a bátyád volt...

IVAN: Dehogyan bántam! Amit tettem, az maga az igazság! Ha nem ölöm meg, magamat kötöttem volna fel. S az nem ugyanolyan gyilkosság!? De! Csak azért őt nem küldték volna ide!

SZONYETKA: S a feleséged?

IVAN: Őt nem bántottam, minek bántsam? Szerelmes lett, megszádlódott, nem tehet róla. A szerelmes ember nem olyan, mint te meg én... inkább, mint az állat vagy a jégverés... Én is voltam, tudom milyen az! Félek is tőle, mint a hólyagos leprától...

SZONYETKA: Én csak egyszer voltam... ebbe az utolsóba... előtte sok férfival háltam, de látod, milyen vagyok... kinek kellek én? Lefektetnek, éjszaka, részegen, jobb híján, s többé rám se néznek... Úgy megundorodtam magamtól, hogy ha hozzám ér valaki, remegni kezdek... Én belülről fázok, Ványa. Nézd, milyen hideg a kezem. *(Megsimogatja Ivan arcát)*

IVAN: *(ráüvölt)* Hé! Hagyj nekem békét! Ismerem én az efféle szöveget! Máshol kereskedj!

Elhúzódik. Szergej közelebb jön. Katyerina figyelő őket. Szergej kissé „neki” játszik.

SZERGEJ: Ha ilyen könnyen adta oda magad bárkinek, akkor ezt... akit szeretél... ezt minek ölted meg?

SZONYETKA: Mert őt... őt akartam! Annyira akartam, hogy egy évig küzdöttem érte... mindent eltűrtem neki... Mindent! A végén már sírtam, amikor vetkőztetett... összeszorított foggal tűrtem, mert nagyon szerettem... nagyon szerettem...

SZERGEJ: És?

SZONYETKA: Nem tudom... tovább nem tudom... csak hogy minden véres lett... *(sír)* Amióta meghalt... Úgy fázom... Mintha a föld hidege lenne...

SZERGEJ: Hogy remegsz! Rád terítsem?

SZONYETKA: Ne! Hagyjál engem! *(elhúzódik)*

Katyerina befordul a fal felé. Szergej leveti a kabátját, betakarja a lányt. Az némán tűri. Fiona odajön a fekhelyhez, megböki Katyerinát.

FIONA: Alszol? Tudom, hogy nem alszol. Ne makacskodj, Katyerina! *(Katyerina nem mozdul)* Békülj ki Szergejjel, amíg nem késő. Hallod! *(Katyerina hallgat)* Vigye el az ördög a büszkeségedet!

KATYERINA: Inkább meghalok! *(csend)* Én nem fogok utána menni!

Szergej és Katyerina egymást nézik. A háttérben a Moszkvai Fegyőr - Zinovij figyelő őket.

21. jelenet - A harisnya

MOSZKVAI: Munkára! Gyerünk, ragadjátok meg a rudat, lapátot! Serényen, egykettő! Daloljon a szív! Nem énekelsz valamit, Szerjozsa? *(dúdol, veri a ritmust)*

ÖREG: *(Fionának)* Vártalak az éjjel.

FIONA: Az ördögöt vártál! Úgy aludtál, mint az ágyú!

ÖREG: Miért nem költöttél fel?

FIONA: Hogy aztán ne hagyj aludni!? Nem ettem meszet!

ÖREG: Azért lehetnél egy kicsit kedvesebb! Mindenfélét kapsz tőlem... nem is kell húznod...

FIONA: Jó, jó! Ma éjjel felköltelek...

Szonyetka és Szergej leteszi az üres saroglyát Ivan elé.

SZERGEJ: Rakjátok meg! *(Katyerina halad el mellettük. Szergej megállítja)* Lvovna! Beszélni szeretnék veled! No, mi az? Még mindig haragszol?

KATYERINA: Nem állok addig szóba veled, míg bocsánatot nem kérsz! *(tovább hajtja a malmot, Szergej utánamegy.)*

SZERGEJ: Nézd, megesik az ilyesmi...

KATYERINA: Megesik?! Olyan fájdalmat okoztál!

SZERGEJ: Jó! Bocsáss meg! És gyere hozzám ma éjjel!

KATYERINA: Mindent összetörtél!

SZERGEJ: Nem akarsz jönni, Kátya?

KATYERINA: Óh, Istenem! Dehogynem... *(odabújik Szergejhez)*

MOSZKVAI: Ti pusmogtok itt? Eredj innen, Szergej! Elveszem én a kedvedet, Katyerina Lvovna az efféle enyelgéstől! Gyere, hajtsuk együtt! Hajtsuk meg jól, hadd legyen könnyű az álmod! *(forgatja a malmot, egyre gyorsabban. Katyerina elesik, a Moszkvai tovább vonszolja a földön.)*

ÖREG: Elég, fiam! Van időnk bőven! Holnap is, holnapután is... No, mára elég! Feküdjete le!

Katyerina lassan feltápáskodik, odamegy az öreghez.

KATYERINA: Ennyi van: tizenhét kopejka. Engedjen oda hozzá ma éjjel!

ÖREG: Tizenhét kopek!? Egy egész éjszakáért?

FIONA: Talán sajnálod tőlük?

ÖREG: Ha te nem sajnálod tőlem...

FIONA: Hozz inni, s jöhetsz! Erőset hozz, pálinkát, hadd forogjon a világ!

ÖREG: *(elveszi a pénzt)* Jó, nem bánom! De nehogy megint egymásnak essetek!

KATYERINA: *(mosolyog)* Most nem fogunk!

Odamegy Szergejhez, aki már várja.

SZERGEJ: Drága Kátyám!

KATYERINA: Te rosszaság! Ölelj meg, szoríts magadhoz! *(Vadul nekiesik Szergejnek öleli, csókolja, simogatja - mint első éjszaka)*

SZERGEJ: Óvatosan!

KATYERINA: Mi lelt?

SZERGEJ: Szétmarta a kő a lábam. Rettentően hasogat!

KATYERINA: Nem kellett volna nők után mászkálnod! Az ette le a húsodat!

SZERGEJ: Ne csúfolódj! Egyfolytában mar és éget! El fog fertőződni! Azon gondolkodom, hogy reggel jelentkezem a kórházba...

KATYERINA: El akarsz kerülni innen?! Ki tudja, visszahoznak-e? Ne menj kórházba, könyörgöm.

SZERGEJ: De mit tegyek? Úgy szaggat, mintha a meztelen csonton járnék...

KATYERINA: Várj, Szerjozsa! Tessék, húzd fel ezt! *(leveszi a harisnyáját)*

SZERGEJ: Nem azért mondtam!

KATYERINA: De, vedd csak el! Meglásd, helyrejön a seb! Ugye nem mész el?

MOSZKVAI: Már megint itt vagy!

KATYERINA: Megfizettem érte. Hagyjon még egy kicsit! Kérem!

MOSZKVAI: Nem! Elég volt! Mars a helyedre!

KATYERINA: Jó éjt, Szerjozsa! *(visszaoson a helyére, odabújik Fionához)* Kibékültünk! Olyan csodálatos, Fionka! Istenem, nem bírtam volna tovább. Fiona, Fionka!! Olyan boldog vagyok!

FIONA: Te, bolond te! Előbb belehalsz a büszkeségbe, aztán meg örülsz a semminek, egy jó szónak! No, nyughass már! *(Kacarásznak, mint két aranyhal)*

KATYERINA: De jó lenne megint vele aludni! Egy egész éjszakát!

FIONA: Holnap szólok azt öregnek!

Pillanatnyi csend. Reggeli kongatás.

MOSZKVAI: Munkára! Gyerünk, fel!

ÖREG: Ivan Akimovics, a lapáthoz! Ne oly büszkén, hajoljon a derekad!

MOSZKVAI: A szerelmesek fogják meg a rudat!

KATYERINA: Gyere, Szerjozsa! *(hajtani kezdik a malmot)*

ÖREG: A kis Szonyetka Bunyin meg a saroglyához...

MOSZKVAI: Ébresztő, mákvirág! *(belerúg az alvó Szonyetkába)*

ÖREG: Kelj fel, te csipás!

Szonyetka lassan feltápáskodik, feláll. Lábán virít Katyerina mintás gyapjúharisnyája. Mikor a nő meglátja, döbbsen megáll. Szergej tovább hajtja a malmot, a rúd elsodorja Katyerinát, elvágódik. De mintha észre sem venné, csak ül a földön, és értetlenül nézi a lányt. Szergej odaér hozzá - Katyerina remegő kézzel mutatja neki a harisnyát. Alig tudja kinyögni.

KATYERINA: A harisnyám...

SZERGEJ: És mit vártál? Miután elmentél, egész éjjel vele voltam!

KATYERINA: De miért, Szerjozsa!

SZERGEJ: Mert elegendem van belőled! Szabadulni akarok tőled!

KATYERINA: Te! Te, kurva!

És szembeköpi. Szergej már-már vicsorog a dühtől. Nézik egymást remegő indulattal.

22. jelenet - A bosszú

MOSZKVAI: *(nevet)* Kurva? Megkaptad, Szerjozsa!

SZERGEJ: Ezt megkeserülöd, Katyerina Lvovna! Nem viszed el szárazon! Ne félj!!

ÖREG: Elég a szórakozásból! Gyerünk, dolgozni! Egy, kettő... *(veri a ritmust)*
Tekerd a rudat! Katyerina, ne bámulj, üres a malom!

Katyerina elindul, apatikusan húzza maga után a saroglyát. Megbotlik, elesik.

MOSZKVAI: Segíts neki, Szonyetka! Látod, hogy nem bírja!

SZERGEJ: Talán beteg?! Biztos felfázott!

ÖREG: Gazdag családból jön, malma is volt, jó meleg ágygal! Azért ilyen gyenge szegény!

FIONA: Ne bántsátok! Az ördög bújjék belétek!

SZERGEJ: Katyerina Lvovna! Figyelj rám, most komolyan beszélek!

FIONA: Hagyjátok már abba! Nyomorultak! *(tehetetlen dühében rángatni kezdi a malom rúdját, Szergej majdnem elesik)*

SZERGEJ: Ne rángass, te ribanc! Szóval, Katyerina Lvovna, hozzád beszélek... itt szórod a pénzt, mindenkit lefizetsz, egyszer igazán megvendégelhetnél minket is... Innál egy kis pálinkát, szerelmem?

SZONYETKA: Innék... Olyan hideg van itt.

SZERGEJ: Pedig a lábad jó melegben van. Hé, kereskedőné, ne fukarkodj! Vendéelj meg, életem boldogsága!

FIONA: Hát nincs benned egy szemernyi lelkiismeret sem?!

IVAN: Elég, Szergej Filippics! Hagyd békén szerencsétlent!

SZERGEJ: A gyereked dúsgazdag, te meg egy kis pálinkát is sajnálsz tőlünk...

FIONA: Ha már előtte nem szégyelled, legalább miattunk türtőztess magad!

SZERGEJ: Ó, te világ ringyója! Hát én szégyelljem magam? Talán soha nem szerettem ezt az asszonyt. Vagy ha szerettem is, egyszer... egy napig... De most... most Szonyetka szétfagyott lába is kedvesebb előttem, mint ennek az ázott macskának a pofája! Mit hányhat ez nekem a szememre? Semmit! Igaz, szerelmem!?

Felugrik a pallóra, és szájon csókolta Szonyetkát. Talán károg is egyet.

MOSZKVAI: Elég volt, Szergej Filippics!

ÖREG: Tovább! Munkára! Ne aludj, Katyerina Lvovna! Gyerünk!

Szergej a régi dalt énekli, gúnyosan, szerelmesen. („Fekete éj, kerül az álom...”) Katyerina némán vonszolja a saroglyát. Túlhalad a garat felé vezető pallón, észre sem veszi. Megy a Moszkvai Fegyőr (Zinovij) felé. Megáll előtte, felnéz a férjára. Mintha a férjével találkozott volna. Késői megbocsájtás? Ki tudja. Nézik egymást.

SZONYETKA: Hé, hova megy?! Nem arra van a garat!

Odaszalad. Megfogja a saroglya végét, és viszi, húzza maga után a helyes útra, a garat felé. Katyerina merev tekintettel lépdel Szonyetka mögött. Köztük ring a saroglya. A malom torkolatához közelednek. Katyerina lassú, kikerülhetetlen mozdulattal tolni kezdi a garat felé a visító, rémült Szonyetkát.

KATYERINA: Hajtsd, Fionka, hajtsd! Ivan, Fiona! Hajtsátok!

Belöki Szonyetkát a „kövek” közé, majd ő maga is utána ugrik. Szonyetka próbál megkapaszkodni a garat peremében, de Katyerina lefejtí kezét a deszkáról és lenyomja. Szergej próbálja megállítani a malmot, rángatja, lökdösi a kereket egyre vadabbul forgató Ivánt és Fionát.

SZERGEJ: Álljatok meg! Állítsák meg! Állítsátok meg!

Csend. A két Fegyőr belenéz a garatba. Aztán Szergejre néznek. Tekintetük találkozik. A férj s az após tekintete.

MOSZKVAI: Elvégeztetett.

V É G E